

**UCHWAŁA NR XVII/175/2016
RADY MIEJSKIEJ W OTMUCHOWIE**

z dnia 7 września 2016 r.

w sprawie przyjęcia Lokalnego Programu Rewitalizacji na lata 2016 - 2022

Na podstawie art.18 ust.2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (j. t. Dz. U. 2016 poz. 446) oraz zgodnie z Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 - 2020 wydanymi przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju w dniu 3 lipca 2015 r. Rada Miejska w Otmuchowie uchwała, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Lokalny Program Rewitalizacji na lata 2016 - 2022, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Otmuchowa.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Stanisław Zaczyk

Projekt finansowany w formie dotacji celowej ze środków budżetu Państwa, w tym w 15 % ze środków krajowych i w 85% ze środków Funduszu Spójności z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Tytuł Projektu: „Opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji na lata 2016-2022” dla Gminy Otmuchów

Nr wniosku LPR-16-002/16

„Lokalny Program Rewitalizacji na lata 2016 – 2022”

Gmina Otmuchów

Otmuchów, 2016 r.

Opracowanie na zlecenie Gminy Otmuchów

Realizacja: Agencja Rozwoju Innowacji SA

Wykonanie merytoryczne: dr Kamil Bromski, Tomasz Kurek

Spis treści

Wstęp	5
Rozdział I. Spójność Programu z kierunkami rozwoju na poziomie unijnym, krajowym i regionalnym. Powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy	7
Rozdział II. Diagnoza społeczno – gospodarcza i infrastrukturalno – przestrzenna Gminy i Miasta Otmuchów. Identyfikacja głównych problemów i ogólne wnioski	10
1. Charakterystyka miasta i analiza demograficzna	10
2. Poziom życia mieszkańców i sytuacja społeczna w Otmuchowie	13
3. Analiza trendów na lokalnym rynku pracy	15
4. Poziom przedsiębiorczości w Otmuchowie. Potencjał gospodarczy miasta i główne bariery rozwoju	16
5. Poziom infrastruktury i sytuacja mieszkaniowa w Otmuchowie	19
6. Wnioski z diagnozy	24
7. Analiza SWOT gminy i miasta Otmuchów	25
Rozdział III. Wyniki badań ankietowych	27
Rozdział IV. Wybór obszaru zdegradowanego i rewitalizowanego	34
1. Kryteria i wskaźniki	34
2. Zasięg obszaru zdegradowanego i rewitalizowanego	36
Rozdział V. Wizja, cele i efekty Programu Rewitalizacji. Komplementarność oraz źródła finansowania	52
1. Cel główny i cele szczegółowe Programu Rewitalizacji	52
2. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji oraz efekty rewitalizacji	54
3. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami rewitalizacyjnymi	57
4. Źródła finansowania Lokalnego Programu Rewitalizacji. Indykatywne ramy finansowe realizowanych projektów	58
Rozdział VI. Projekty	62
Rozdział VII. Zarządzanie	76
1. System wdrażania, monitoringu i oceny skuteczności Programu Rewitalizacji	76
2. Harmonogram przygotowania i wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji	77
3. Partycypacja społeczna w realizacji Programu. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji ...	78
Wykaz ważniejszych źródeł i dokumentów	81
Wykaz Tablic i Wykresów	82
Załącznik nr 1	84

Załącznik Nr 2 Poglądowe mapy przedstawiające zakres obszaru wsparcia do rewitalizacji w gminie i mieście Otmuchów..... 88

Wstęp

Lokalny Program Rewitalizacji na lata 2016 – 2022 dla Gminy Otmuchów (LPR) stanowi podstawowy dokument strategiczny w zakresie przeciwdziałania zdegradowaniu gminy i wdrażania przedsięwzięć rozwojowych o charakterze społecznym, gospodarczym i infrastrukturalno - przestrzennym. LPR został opracowany na zlecenie Gminy Otmuchów i jest elementem projektu pt. „Opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji na lata 2016 – 2022 dla Gminy Otmuchów”, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej oraz budżetu Państwa. Podstawę prawną przystąpienia do opracowania Programu stanowi *Uchwała Nr XII/107/2016 Rady Miejskiej w Otmuchowie z dnia 24 lutego 2016 r. w sprawie przystąpienia do opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji na lata 2016 - 2022.*

Główny cel Programu stanowi pełna i efektywna rewitalizacja infrastruktury miejskiej, wpływająca bezpośrednio na procesy niwelowania negatywnych zjawisk społeczno – gospodarczych i poprawiająca spójność przestrzenną. Zgodnie z definicją Ministerstwa Rozwoju, „rewitalizacja to kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno - funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji”¹.

Niniejszy Program rewitalizacji powstał przede wszystkim w oparciu o zasady i rekomendacje zawarte w *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 - 2020* z dnia 3 lipca 2015 roku² oraz ich aktualizacją z dnia 2 sierpnia 2016 roku. Zgodnie z opiniami Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Opolu oraz Opolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Opolu, przygotowany dokument nie wymaga przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko dla planowanego projektu³.

LPR ujmuje wszystkie zaproponowane działania w sposób kompleksowy, uwzględniając znaczenie sfery społecznej (eliminowanie negatywnych zjawisk społecznych, w tym ubóstwa i przestępczości), gospodarczej (realizowanie projektów na rzecz przedsiębiorczości i tworzenia nowych miejsc pracy) oraz infrastrukturalno - przestrzennej (działania na rzecz odnowy technicznej, architektonicznej i wizualnej miasta). Do

---

¹ *Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 - 2020*, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa, 3 lipca 2015.

² Ibidem.

³ Na mocy Pisma Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Opolu WOOŚ.411.2.95.2016.MO z dnia 18.08.2016 oraz Pisma Opolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego NZ.9022.1.183.2016.JG z dnia 28.07.2016.

kompleksowości przyczynia się także odpowiednio przygotowany system zarządzania projektami rewitalizacyjnymi, obejmujący zasady i procedury postępowania, partycypację społeczną i monitorowanie postępów. Ponadto, LPR koncentruje się na wyznaczonym w procesie diagnozy obszarze najbardziej zdegradowanym, to jest skupiającym w sobie szczególne natężenie złej sytuacji mieszkańców i stanu technicznego przestrzeni miejskiej (tam gdzie skala problemów jest wyraźnie największa).

Komplementarność Programu przejawia się przede wszystkim w ścisłym oddziaływaniu ze sobą projektów rewitalizacyjnych, które należy prowadzić wspólnie, kompleksowo i równolegle, aby osiągnąć założone cele i rewitalizować obszar wsparcia. Ponadto, niniejszy Program Rewitalizacji i działania w nim zawarte korespondują z podstawowymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi miasta i gminy, a także stoją w zgodzie i odnoszą się do kierunków wyznaczonych na poziomie powiatowym, wojewódzkim czy krajowym. LPR charakteryzuje się również zasadą partycypacji społecznej i eksperckiej na każdym w zasadzie etapie, od momentu decyzji o przystąpieniu do realizacji LPR, poprzez jego tworzenie, aż do wdrażania poszczególnych działań i przedsięwzięć w obszarze wsparcia.

Struktura Programu Rewitalizacji obejmuje siedem Rozdziałów. W Rozdziale I przedstawiono komplementarność LPR z dokumentami planistycznymi i strategicznymi na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym, wskazując na spójność poszczególnych celów, działań i projektów. W Rozdziale II dokonano kompleksowej i pogłębionej diagnozy o charakterze społeczno – gospodarczym i infrastrukturalno – przestrzennym, która pozwoliła na identyfikację występujących negatywnych zjawisk i głównych problemów miasta i jego mieszkańców oraz ocenę stopnia zdegradowania badanej gminy. Wnioski z diagnozy umożliwiły zobrazowanie rzeczywistego stanu Otmuchowa w analizowanych sferach, stanowiąc podstawę dla wyznaczenia obszaru wsparcia. W celu uzupełnienia przeprowadzonej diagnozy o badania jakościowo – ilościowe, w Rozdziale III Programu przedstawiono wyniki wykonanych w procesie konsultacji społecznych wywiadów ankietowych z mieszkańcami miasta i gminy Otmuchów, przedstawicielami instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, reprezentantami spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych. Dane te odzwierciedlają określone problemy i potrzeby społeczne, co zadecydowało o ilości oraz treści (przedmiocie) projektów rewitalizacyjnych w niniejszych LPR.

Rozdział IV zawiera opis procesu wyboru obszarów: zdegradowanego i rewitalizowanego, w oparciu o wyniki diagnozy i badań ankietowych, ale przede wszystkim analizę stanu kryzysowego w podziale na poszczególne ulice Otmuchowa za pomocą przyjętych kryteriów i wskaźników oceny. W Rozdziale V zaprezentowano cel główny i cele szczegółowe Programu, wizję i efekty wdrożenia projektów rewitalizacyjnych oraz możliwości

komplementarnego finansowania realizacji LPR z różnych źródeł. W Rozdziale VI przedstawione zostały projekty zgłoszone w procesie przygotowania dokumentu, obejmujące zarówno przedsięwzięcia infrastrukturalne i techniczne, jak i typowo społeczne czy gospodarcze. Rozdział VII zawiera opis zarządzania Programem, monitorowania i oceny postępów oraz partycypacji społecznej.

Rozdział I. Spójność Programu z kierunkami rozwoju na poziomie unijnym, krajowym i regionalnym. Powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy

Mając na uwadze zachowanie spójności celów i działań Lokalnego Programu Rewitalizacji na lata 2016 – 2022 dla Gminy Otmuchów, przy jego opracowywaniu wzięto pod uwagę między innymi założenia zawarte w dokumentach strategicznych, opracowanych na szczeblach: Unii Europejskiej, krajowym, wojewódzkim oraz powiatowym i gminnym. Harmonizacja na poziomie krajowym i regionalnym pozwoli na odpowiednie dostosowanie kształtu Programu do priorytetów i wytyczonych działań podejmowanych w okresie budżetowym 2014 – 2020. Spójność niniejszego LPR z dokumentami strategicznymi i planistycznymi na poziomie gminy Otmuchów daje możliwość do prowadzenia efektywnej polityki rozwoju lokalnego, opartej na zasadach koordynacji zadań i partnerstwa.

Na poziomie Unii Europejskiej, Lokalny Program Rewitalizacji na lata 2016 – 2022 dla Gminy Otmuchów koresponduje z założeniami *Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu* wskazuje przede wszystkim na potrzebę zwiększenia liczby miejsc pracy oraz wzrost standardów życia mieszkańców Europy „Europa 2020”, co wiąże się także z odpowiednim poziomem infrastruktury mieszkaniowej, przestrzennej czy zaplecza społecznego⁴. Dlatego też realizacja niniejszego Lokalnego Programu stanowi oddolną inicjatywę wpisującą się w ogólnoeuropejskie cele rozwoju. Komisja Europejska postuluje osiągnięcie do 2020 roku celów, które pozytywnie wpłyną na rozwój w następujących obszarach: zatrudnienie, badania i innowacje, zmiany klimatu i energia, edukacja oraz walka z ubóstwem.

Na szczeblu krajowym, za podstawę do utworzenia niniejszego LPR uznano kierunki rozwoju założone w *Strategii Rozwoju Kraju 2020*⁵, nadrzędnym średniookresowym dokumencie programowym, odpowiadającym głównym uwarunkowaniom i trendom

⁴ *Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Komunikat Komisji KOM (2010) 2020, Bruksela 2010 r.

⁵ *Strategia Rozwoju Kraju 2020*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012, Dokument przyjęty uchwałą Rady Ministrów w dniu 25 września 2012 roku.

rozwojowym w Polsce w najbliższych latach oraz obejmującym swym zakresem cele strategiczne Polski. Lokalny Program Rewitalizacji na lata 2016 - 2022 dla Gminy Otmuchów koresponduje ze Strategią w obszarze spójności terytorialnej i poprawie jakości kapitału społecznego poprzez niwelowanie ubóstwa. W Obszarze strategicznym III "*Spójność społeczna i terytorialna*", do głównych celów Strategii należy integracja społeczna (w tym zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej zagrożonych), wzmocnienie mechanizmów zrównoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna a także tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmocnienia potencjału obszarów wiejskich.

Na szczeblu regionalnym, cele i działania Programu Rewitalizacji korespondują z założeniami programowymi *Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 roku*. Poprawa jakości życia mieszkańców Otmuchowa i niwelowanie negatywnych zjawisk społecznych odnoszą się bezpośrednio do Celów operacyjnych Strategii: 1.4. *Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu* oraz 2.1. *Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego*. Rewitalizacja w przestrzeni infrastrukturalnej miasta jest z kolei uzasadniona regionalną polityką obszarów atrakcyjnych do zamieszkania, opartych w Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego na Celach operacyjnych: 5.3. *Rozwój usług turystyki, kultury i sportu oraz ich infrastruktury* oraz 7.1. *Poprawa stanu środowiska poprzez rozwój infrastruktury technicznej*⁶.

Cele i działania Lokalnego Programu Rewitalizacji stoją w zgodzie i wynikają z głównych założeń dokumentów strategicznych i planistycznych Gminy Otmuchów. W pierwszej kolejności, LPR nawiązuje do *Strategii Rozwoju Gminy Otmuchów na lata 2004 - 2020*, której misję stanowi "*osiągnięcie trwałego rozwoju gospodarczego i społecznego na poziomie zapewniającym jej mieszkańcom wysokiego standardu życia*". Działania rewitalizacyjne w sferze społecznej gospodarczej odnoszą się do *Celu strategicznego I. Modernizacja i rozwój miejscowego potencjału gospodarczego* oraz *V. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury społecznej*⁷. Odnowa architektoniczna i modernizacja dróg i nieruchomości miasta stanowi natomiast odpowiedź na podjęte w Strategii Rozwoju Gminy zadania "*Rozwoju i modernizacji sieci dróg*" poprzez poprawę jakości dróg, w celu osiągnięcia standardów Unii Europejskiej, odciążenie układu komunikacyjnego miasta, w szczególności jego zabytkowego centrum, a także renowację i adaptację terenów gminy i miasta o szczególnej wartości rekreacyjnej czy mieszkaniowej. W tym ostatnim aspekcie, Strategia Rozwoju Gminy kładzie nacisk na rozwój budownictwa mieszkaniowego (Cel

⁶ *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.*, Załącznik do Uchwały Nr XXV/325/2012 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 grudnia 2012 r., Opole 2012.

⁷ *Strategia Rozwoju Gminy Otmuchów na lata 2004 - 2020*, Urząd Miejski w Otmuchowie, Otmuchów 2004.

operacyjny 8) w postaci dalszego przygotowywania terenów pod budownictwo mieszkaniowe, co odpowiada założeniom rewitalizacji miasta⁸.

Realizacja projektów w sferze społecznej Programu Rewitalizacji w Otmuchowie odzwierciedla potrzebę przeciwdziałania negatywnym zjawiskom, zidentyfikowanym w *Strategii rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Otmuchów na lata 2011 - 2015*. Diagnoza koncentracji problemów w obszarze zdegradowanym potwierdza bowiem zaprezentowane w Strategii zjawiska, takie jak: głęboki niedobór miejsc pracy i ubożenie mieszkańców gminy, narastanie zjawisk patologii społecznych czy niedobór środków finansowych na różne formy pomocy społecznej oraz wzrost zapotrzebowania na różne formy pomocy dla osób starszych i niepełnosprawnych⁹. Dlatego też rewitalizacja miasta Otmuchów koresponduje z celami strategicznymi Strategii gminnej, do których należą: *A. Tworzenie warunków sprzyjających wzrostowi ilości miejsc pracy oraz B. Walka z przejawami patologii społecznej*. Treść i potencjalne efekty zaprezentowanych w niniejszym LPR projektów integracyjnych podniesie poziom życia obywateli, a szereg przedsięwzięć infrastrukturalnych, zmierzających do ożywienia przestrzeni urbanistycznej Otmuchowa i poprawy jakości dróg czy chodników przyczynią się do redukcji zdegradowania i pośrednio zmniejszenia koncentracji negatywnych zjawisk społecznych.

Kolejnym istotnym dokumentem o charakterze planistycznym, z którym Lokalny Program Rewitalizacji stoi w spójności, jest *Gminny program opieki nad zabytkami gminy Otmuchów na lata 2016 - 2019*, który służy ochronie i wykorzystaniu lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego, w różnych dziedzinach życia społecznego. W ramach Priorytetu I Programu (pt. "*Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno - gospodarczego gminy*"), zwrócono uwagę na konieczność zahamowania procesu degradacji zabytków i doprowadzenia do poprawy stanu ich jakości oraz rewaloryzacji obszarów i obiektów zabytkowych z możliwością ich adaptacji do nowych funkcji¹⁰. Tym samym cele dotyczące modernizacji i rozwoju infrastruktury gminy stanowią podstawę dla działań rewitalizacyjnych na terenie miasta Otmuchów, gdzie, zgodnie z danymi Programu, znajduje się największa część zabytków i dziedzictwa kulturowego Gminy.

Działania przyjęte w ramach niniejszego LPR są także powiązane z założeniami *Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Otmuchów na lata 2012- 2015 z perspektywą do roku 2019*. Rewitalizacja przestrzeni miejskiej w postaci remontów dróg, chodników czy

---

⁸ *Strategia Rozwoju Gminy Otmuchów na lata 2004 - 2020*, Urząd Miejski w Otmuchowie, Otmuchów 2004.

⁹ *Strategia rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Otmuchów na lata 2011 - 2015*, Załącznik do Uchwały Nr III/13/2010 Rady Miejskiej w Otmuchowie z dnia 13 grudnia 2010 r.

¹⁰ *Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Otmuchów na lata 2016 - 2019*, opracowanie: Danielski J., Otmuchów 2016.

elewacji budynków przyczynią się znacząco do realizacji wytyczonych w Programie Ochrony Środowiska celów długoterminowych, do których należy między innymi:

- harmonizowanie rozwoju gospodarczego i społecznego z ochroną środowiska i krajobrazu, w tym w szczególności:
- zmniejszenie wielkości obszarów, na których stwierdza się ponadnormatywne poziomy hałasu;
- prowadzenie bieżących remontów dróg gminnych¹¹.

Rozdział II. Diagnoza społeczno – gospodarcza i infrastrukturalno – przestrzenna Gminy i Miasta Otmuchów. Identyfikacja głównych problemów i ogólne wnioski

1. Charakterystyka miasta i analiza demograficzna

Otmuchów jest miastem o powierzchni 27,8 km², leżącym w południowo-zachodniej Polsce, w województwie opolskim, w powiecie nyskim. Posiada liczbę mieszkańców wynoszącą 5000, z czego 52,6% stanowią kobiety, a 47,4% mężczyźni.

Tabela 1. Liczba ludności ogółem i w podziale na płeć w Otmuchowie w latach 2013 - 2015

Nazwa	ogółem			mężczyźni			kobiety		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
	Otmuchów	5 068	5 038	4 987¹²	2 411	2 387	2 368	2 657	2 651

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, www.bdl.stat.gov.pl z dnia 08.08.2016.

Podobnie, jak pozostałe jednostki samorządowe w powiecie nyskim, Otmuchów charakteryzuje się stałym zmniejszaniem liczby zameldowanych mieszkańców. W latach 2002 - 2015 ich liczba zmalała o ponad 7,1%¹³. Dodatkowy problem stanowi fakt, iż Otmuchów wykazuje ujemny przyrost naturalny wynoszący -11. Współczynnik dynamiki

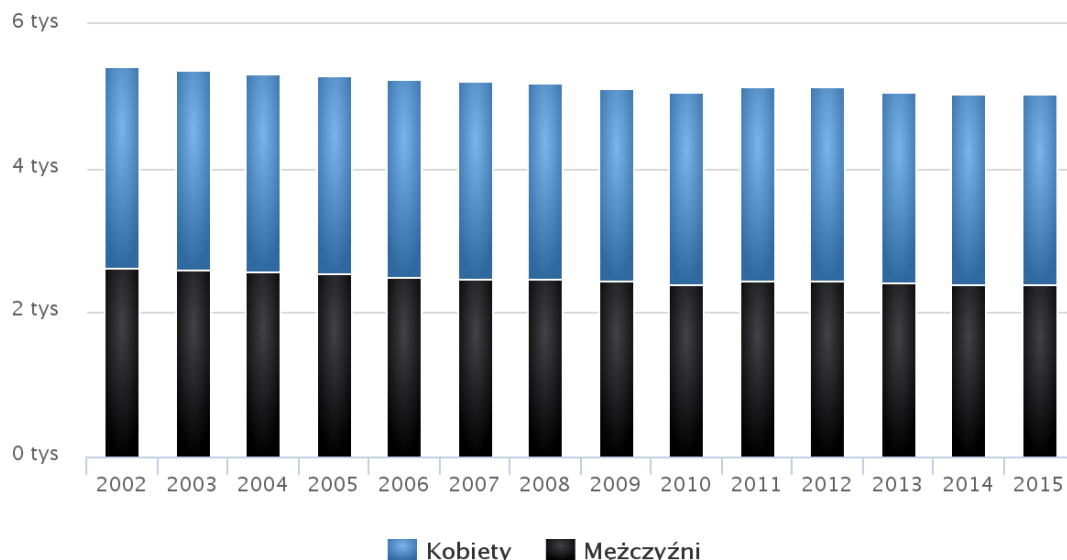
¹¹ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Otmuchów na lata 2012- 2015 z perspektywą do roku 2019, Załącznik do Uchwały Nr XXIII/160/2012 Rady Miejskiej w Otmuchowie z dnia 7 września 2012 r.

¹² Dane szczegółowe Urzędu Miejskiego w Otmuchowie.

¹³ Dane ze strony internetowej www.polskawliczbach.pl/otmuchow z dnia 08.08.2016.

demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,76 i jest znacznie mniejszy od średniej dla województwa.

Wykres 1. Populacja Otmuchowa w latach 2002 - 2015

Źródło: Portal internetowy: www.polskawliczbach.pl/otmuchow z dnia 08.08.2016.

W Otmuchowie większość, bo około 63,4% mieszkańców jest w wieku produkcyjnym, 16,0% w wieku przedprodukcyjnym, a 20,6% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym¹⁴. Dokładne dane z 2015 roku przedstawia poniższa Tabela.

Tabela 2. Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym według płci w 2015 roku

Nazwa	ogółem	w wieku przedprodukcyjnym	w wieku produkcyjnym	w wieku poprodukcyjnym
	2015	2015	2015	2015
OPOLSKIE	996 011	159 393	635 551	201 067
Powiat nyski	138 969	21 941	88 327	28 701
Otmuchów	5 000	768	3 163	1 069

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, www.bdl.stat.gov.pl z dnia 08.08.2016.

Znacząca wartość ilości osób w wieku poprodukcyjnym sygnalizuje problem obciążenia demograficznego, dotyczący miasta szczególnie widocznie w ostatnich latach. Zwiększanie

¹⁴ Dane ze strony internetowej www.polskawliczbach.pl/otmuchow z dnia 08.08.2016.

się wskaźnika ludności poza wiekiem produkcyjnym na 100 osób zdolnych do zatrudnienia, wynoszącego w 2015 roku 33,8, negatywnie wpływa na prognozy poziomu życia mieszkańców i rozwoju gospodarczego Otmuchowa.

Tabela 3. Wskaźnik obciążenia demograficznego - ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2013 - 2015

Nazwa	ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym		
	2013	2014	2015
OPOLSKIE	29,2	30,4	31,6
Powiat nyski	29,7	31,2	32,5
Otmuchów	30,2	32,5	33,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, www.bdl.stat.gov.pl z dnia 08.08.2016.

Analiza potencjału demograficznego pozwala też wnioskować o zdecydowanie wysokim poziomie gęstości zaludnienia na badanym obszarze. W 2015 roku na 1 km kwadratowy Otmuchowa przypadało aż 180 mieszkańców, co jest wynikiem o ponad 50% wyższym w stosunku do całego powiatu nyskiego czy województwa opolskiego (patrz: Tabela poniżej).

Tabela 4. Gęstość zaludnienia w Otmuchowie w porównaniu do powiatu nyskiego i województwa opolskiego w 2015 roku

Nazwa	ludność na 1 km ²
	2015
OPOLSKIE	106
Powiat nyski	114
Otmuchów	180

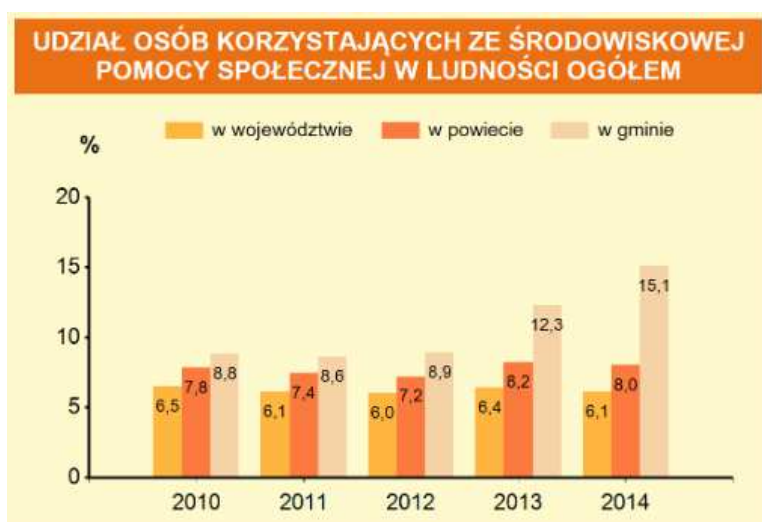
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, www.bdl.stat.gov.pl z dnia 08.08.2016.

Duże zagęszczenie ludności wskazuje na konieczność stałego rozwoju infrastrukturalnego i przestrzennego miasta, polegającego jednak nie tylko na „poszerzaniu” jego granic, ale przede wszystkim odpowiedniej rewitalizacji istniejącej sieci ulic i zabudowy oraz aktywizacji społecznej mieszkańców.

2. Poziom życia mieszkańców i sytuacja społeczna w Otmuchowie

Z przeprowadzonej diagnozy na obszarze całej Gminy Otmuchów wynika, iż w ostatnich kilku latach rośnie liczba osób stale korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. Jeszcze w 2010 roku udział sięgających po świadczenia pomocowe plasował się na poziomie 8,8% całej populacji gminy, natomiast w 2014 roku wskaźnik ten wyniósł już aż 15,1%, czyli prawie dwukrotnie więcej (patrz Wykres poniżej). W sumie w 2014 roku z pomocy społecznej w Gminie Otmuchów korzystało 736 osób.

Wykres 2. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie Otmuchów, powiecie nyskim i województwie opolskim

Źródło: *Gmina Miejsko - Wiejska Otmuchów*, Statystyczne Vademecum Samorządowca, Urząd Statystyczny w Opolu, 2015.

Tabela 5. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego w Gminie Otmuchów w latach 2012 - 2014

Nazwa	Ogółem		
	2012	2013	2014
	[gosp.]	[gosp.]	[gosp.]
Gmina Otmuchów	454	624	736

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, www.bdl.stat.gov.pl z dnia 08.08.2016.

W przestrzeni ostatnich pięciu lat, w Otmuchowie zidentyfikowano najistotniejsze problemy społeczne, do których zaliczono przede wszystkim głęboki niedobór miejsc pracy i ubożenie mieszkańców gminy, alkoholizm i narkomania, narastanie zjawisk patologii

społecznych, a także niedobór środków finansowych na różne formy pomocy społecznej oraz wzrost zapotrzebowania na różne formy pomocy dla osób starszych i niepełnosprawnych¹⁵. Co gorsza, w świetle badań ujętych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Otmuchów na lata 2011 - 2015, około 30% osób kwalifikujących się do objęcia pomocą społeczną nie korzysta z takich świadczeń, natomiast większość udzielanej pomocy nie zaspokaja podstawowych potrzeb bytowych zasiłkobiorców.

Wśród istniejących problemów społecznych Otmuchowa zalicza się ponadto poziom bezpieczeństwa mierzony ilością notowanych przestępstw w skali roku. Według danych własnych Komisariatu Policji w Otmuchowie, w 2015 roku dokonano ich łącznie 257, z czego 190 o charakterze kryminalnym. Tym samym, poziom bezpieczeństwa mieszkańców wymaga podejmowania stałych działań, którym sprzyjać mogą określone rozwiązania infrastrukturalne, podnoszące stopień porządku publicznego (jak rewitalizacja miejsc szczególnie zagrożonych przestępczością, odpowiednie oświetlenie i monitoring ulic etc.). Niewielką część stanowiły natomiast wykroczenia drogowe i gospodarcze (patrz: Tabela poniżej), co należy uznać za mocną stronę badanego obszaru.

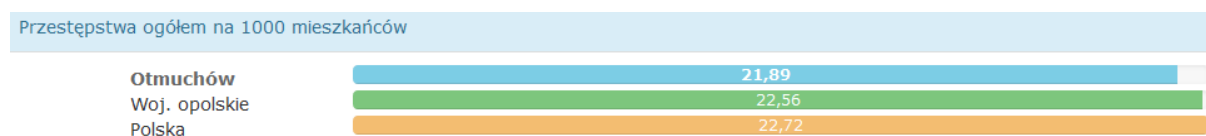
Tabela 6. Ilość notowanych przestępstw w Otmuchowie w 2015 roku

	Przestępstwa ogółem stwierdzone	Przestępstwa kryminalne	Przestępstwa gospodarcze	Przestępstwa drogowe
2015	257	190	19	38

Źródło: dane Komisariatu Policji w Otmuchowie

Ogólny wskaźnik przestępczości z 2014 roku (mierzony ilością przestępstw na 1000 mieszkańców w Otmuchowie w porównaniu z woj. opolskim i Polską) plasuje Otmuchów jedynie nieznacznie poniżej poziomu regionalnego i krajowego.

Tabela 7. Wskaźnik przestępczości mierzony ilością przestępstw na 1000 mieszkańców w Otmuchowie w porównaniu z woj. opolskim i Polską (dane za 2014 rok)

Źródło: Portal internetowy: <http://www.polskawliczbach.pl/Otmuchow#rynek-pracy> z dnia 08.08.2016.

¹⁵ *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Otmuchów na lata 2011 - 2015, Otmuchów 2011.*

3. Analiza trendów na lokalnym rynku pracy

Bezrobocie stanowi jeden z czołowych problemów społecznych i gospodarczych miasta. W Otmuchowie szacunkowa ilość łączna osób bezrobotnych (rejestrowanych i nierejestrowanych) wynosiła w 2014 roku aż 45,8% (45,6% wśród kobiet i 46,0% wśród mężczyzn) zdecydowanie więcej w stosunku do powiatu nyskiego czy województwa opolskiego¹⁶. Poziom bezrobocia rejestrowanego jest znacznie niższy, co nie zmienia jednak faktu, iż zdecydowaną większość bez pracy stanowią osoby przed 50 roku życia (w 2014 roku 165 osób z 246 zarejestrowanych bezrobotnych, patrz: Tabela poniżej).

Tabela 8. Ilość osób bezrobotnych w Otmuchowie w 2014 roku

Miejscowość	Liczba bezrobotnych ogółem	w tym kobiety	w tym liczba bezrobotnych przed 50 roku życia	w tym liczba bezrobotnych po 50 roku życia	w tym osoby z prawem do zasiłku
Otmuchów	246	120	165	81	68

Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Nysie

Tabela 9. Dane dotyczące bezrobocia w Otmuchowie (stan na 31.12.2015 rok)

Wyszczególnienie			Bezrobotni zarejestrowani		Bezrobotni, którzy podjęli pracę		Bezrobotni zarejestrowani			
			w miesiącu sprawozdawczym		w końcu mies. sprawozdawczego		ogółem		w tym z prawem do zasiłku	
			razem	kobiety	razem	kobiety	razem	kobiety	razem	kobiety
0		1	2	3	4	5	6	7	8	
Ogółem (w. 02+04)		01	73	32	34	19	162	64	40	11
z tego osoby	poprzednio pracujące	02	69	30	33	18	149	61	40	11
	w tym zwolnione z przyczyn dotyczących zakładu pracy	03	4	1	0	0	13	3	9	2
	dotychczas niepracujące	04	4	2	1	1	13	3	0	0

Źródło: *Sprawozdanie o rynku pracy, 01.12.2015- 31.12.2015*, Powiatowy Urząd Pracy w Nysie, 2015.

Poprawie sytuacji na lokalnym rynku pracy sprzyjają jednak dane, w świetle których Otmuchów charakteryzuje się zdecydowanie lepszym w stosunku do powiatu czy województwa wskaźnikiem ilości osób pracujących na 1000 ludności. W 2014 roku wyniósł on 234, choć należy odnotować jego nieznacznie osłabienie w stosunku do roku 2012.

¹⁶ Dane ze strony internetowej www.polskawliczbach.pl/otmuchow z dnia 08.08.2016.

Tabela 10. Wskaźnik ilości osób pracujących na 1000 ludności w latach 2012 - 2014

Nazwa	Ogółem		
	2012	2013	2014
	[osoba]	[osoba]	[osoba]
OPOLSKIE	199	203	206
Powiat nyski	148	151	153
Otmuchów	256	234	234

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, www.bdl.stat.gov.pl z dnia 08.08.2016.

25,3% aktywnych zawodowo mieszkańców Otmuchowa pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 26,6% w przemyśle i budownictwie, a 14,9% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 2,0% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości)¹⁷.

4. Poziom przedsiębiorczości w Otmuchowie. Potencjał gospodarczy miasta i główne bariery rozwoju

Otmuchów charakteryzuje się umiarkowanym potencjałem w zakresie ilości i aktywności (dynamiki rozwoju) przedsiębiorstw. W 2015 roku odnotowano łącznie 554 podmioty wpisane do rejestru REGON, podobnie jak w poprzednich latach (patrz: Tabela poniżej).

Tabela 11. Ilość podmiotów gospodarki narodowej według rejestru REGON w Otmuchowie w latach 2013 - 2015

Nazwa			
	2013	2014	2015
Otmuchów	551	551	554

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, www.bdl.stat.gov.pl z dnia 08.08.2016.

Praktycznie zerowej dynamice wzrostu ilości firm towarzyszy też stosunkowo niewielka liczba tych podmiotów w formie spółek handlowych i cywilnych. Łącznie zarejestrowanych było ich 82 w 2015 roku. Zdecydowana przewaga indywidualnych działalności gospodarczych (osób

¹⁷ Dane ze strony internetowej www.polskawliczbach.pl/otmuchow z dnia 08.08.2016.

fizycznych prowadzących działalność) nad bardziej rozwiniętymi formami spółek stanowi podstawową barierę w ogólnym rozwoju gospodarczym miasta. Brak przyrostu tych podmiotów (widoczny w analizie lat 2014 – 2015, zaprezentowany w poniższej Tabeli) oznacza bowiem brak powstawania nowych miejsc pracy, ograniczone możliwości zatrudnienia i finalnie niższe PKB dla całego badanego obszaru.

Tabela 12. Podmioty gospodarki narodowej wg formy prawnej w latach 2014 - 2015

Nazwa	Spółki handlowe ogółem		Spółki handlowe z ograniczoną odpowiedzialnością razem		Spółki cywilne ogółem	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015
OPOLSKIE	6 676	7 079	5 574	5 917	6 495	6 530
Powiat nyski	605	640	502	535	793	796
Otmuchów	34	34	20	21	26	27

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, www.bdl.stat.gov.pl z dnia 08.08.2016.

Tabela 13. Ilość przedsiębiorstw pod względem wielkości organizacji w 2015 roku

Nazwa	ogółem	0 - 9	10 - 49	50 – 249	250 - 999
	2015	2015	2015	2015	2015
OPOLSKIE	100 432	96 244	3 435	668	76
Powiat nyski	13 746	13 175	492	73	6
Otmuchów	554	522	27	4	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, www.bdl.stat.gov.pl z dnia 08.08.2016.

Z drugiej strony, zdecydowana przewaga ilości mikroprzedsiębiorstw może stanowić o potencjale miasta. O konieczności uwzględnienia sytuacji gospodarczej Otmuchowa w Lokalnym Programie Rewitalizacji może świadczyć utrzymująca się w ostatnich latach liczba osób prowadzących działalność gospodarczą, wynosząca około 400. Zapewnienie lokalnym firmom odpowiedniej infrastruktury użytkowej, w postaci dogodnych warunków lokalowych, dobrej jakości dróg i bezpiecznego otoczenia przyczynić się może do odnowy gospodarczej miasta i tym samym także poprawy sytuacji społecznej wielu obywateli.

Tabela 14. Mikroprzedsiębiorczość: ilość osób fizycznych prowadzących indywidualną działalność gospodarczą w latach 2013 - 2015

Nazwa	Ogółem		
	2013	2014	2015
OPOLSKIE	72 458	71 803	71 483
Powiat nyski	10 348	10 125	9 968
Otmuchów	400	401	401

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, www.bdl.stat.gov.pl z dnia 08.08.2016.

Niestety, pomimo nominalnie znaczącej ilości mikroprzedsiębiorstw, w Otmuchowie utrzymuje się też negatywny trend tzw. ujemnej przedsiębiorczości, badanej poprzez ilości wyrejestrowanych rocznie podmiotów gospodarczych (patrz Tabela poniżej).

Tabela 15. Podmioty wyrejestrowywane w latach 2013 - 2015 (ujemna przedsiębiorczość)

Nazwa	Ogółem		
	2013	2014	2015
OPOLSKIE	6 017	6 592	6 274
Powiat nyski	918	1 084	1 058
Otmuchów	30	38	39

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, www.bdl.stat.gov.pl z dnia 08.08.2016.

Otmuchów charakteryzuje się bardzo wysokim poziomem ilości wyrejestrowanych przedsiębiorstw na 10 tysięcy mieszkańców, który wynosi 78 (dla porównania w powiecie nyskim wskaźnik ten wyniósł 76, a w całym woj. opolskim jedynie 63)¹⁸. Dlatego też, wdrożenie określonych działań rewitalizacyjnych i realizacja projektów pro przedsiębiorczych i infrastrukturalnych w Otmuchowie stanowić będzie jedno z podstawowych wyzwań do 2022 roku.

¹⁸ Dane na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, www.bdl.stat.gov.pl z dnia 08.08.2016.

5. Poziom infrastruktury i sytuacja mieszkaniowa w Otmuchowie

Na infrastrukturę miasta składają się przede wszystkim: powierzchnia drogowa i komunikacyjna, infrastruktura przemysłowa, budynki mieszkaniowe i inne nieruchomości. Powierzchnia gruntów komunalnych według stanu na dzień 31 grudnia 2013 roku wynosi 711,2465 ha. W stosunku do roku ubiegłego nastąpiło zmniejszenie powierzchni gruntów o 10,9947 ha¹⁹. Z ogólnej powierzchni gruntów komunalnych stanowią grunty:

- w wieczystym użytkowaniu – 18,5186 ha;
- w dzierżawie – 69,4646 ha;
- pod drogami – 330,9074 ha;
- zasoby gruntów (działki budowlane, grunty do zagospodarowania) – 64,1427 ha;
- pozostałe (parki, szkoły, przedszkola, remizy, boiska itp.) – 228,1538 ha.

Obok gruntów w bezpośrednim zarządzie Gminy Otmuchów pozostają drogi gminne o łącznej długości 585,00 km i powierzchni 330,91 ha oraz place o powierzchni 0,26 ha i obiekty inżynierskie wbudowane w ciągu dróg tj. mosty i przepusty o łącznej liczbie 83²⁰.

Tabela 16. Wykaz powierzchni dróg i mostów w Gminie Otmuchów w 2014 roku

Rodzaj nawierzchni	Długość dróg (km)	Powierzchnia (ha)
I. Twarda ulepszona	49,01	164,46
W tym:		
• bitumiczna	43,4	143,67
• betonowa	2,1	6,99
• kostka	3,6	13,80
II. Twarda nieulepszona	12,00	31,61
W tym:		
• brukowcowa	1,8	7,40
• tłuczniowa	10,2	24,21
III. Gruntowa	523,9	107,27
W tym:		
• wzmocniona żwirem	10,4	3,70
• gruntowa z gruntu rodzimego	513,5	103,57

Źródło: *Sprawozdanie Nr 1 Burmistrza Otmuchowa z dnia 31 marca 2014 r. w sprawie z wykonania budżetu Gminy Otmuchów za 2013 rok*, Dziennik Urzędowy Województwa Opolskiego, Poz. 794, Opole 2014.

¹⁹ *Sprawozdanie Nr 1 Burmistrza Otmuchowa z dnia 31 marca 2014 r. w sprawie z wykonania budżetu Gminy Otmuchów za 2013 rok*, Dziennik Urzędowy Województwa Opolskiego, Poz. 794, Opole 2014.

²⁰ *Ibidem*.

Tabela 17. Wykaz powierzchni poboczy i chodników w Gminie Otmuchów w 2014 roku

IV. Powierzchnia poboczy	-	16,17
V. Powierzchnia chodników	-	11,4
VI. Place:		
- kostka (prasowana)	-	0,26

Źródło: Sprawozdanie Nr 1 Burmistrza Otmuchowa z dnia 31 marca 2014 r. w sprawie z wykonania budżetu Gminy Otmuchów za 2013 rok, Dziennik Urzędowy Województwa Opolskiego, Poz. 794, Opole 2014.

Z przeprowadzonej diagnozy wynika, iż w całej gminie Otmuchów jedynie nieznacznie wzrasta ilość budynków mieszkaniowych, których w 2014 było łącznie 641 (w porównaniu do 631 w roku 2012). Niskie tempo rozwoju w budownictwie mieszkaniowym wynika z ograniczeń w zagospodarowaniu przestrzennym analizowanego obszaru oraz rozwiniętej zwartej zabudowy mieszkalnej w samym mieście.

Tabela 18. Ilość budynków mieszkalnych w gminie Otmuchów w latach 2012 - 2014

Nazwa	Ogółem		
	2012	2013	2014
OPOLSKIE	168 718	169 737	170 862
Powiat nyski	21 321	21 476	21 644
Otmuchów	631	636	641

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, www.bdl.stat.gov.pl z dnia 08.08.2016.

Otmuchów charakteryzuje się też niższą w stosunku do średniej powiatu nyskiego i województwa opolskiego przeciętną powierzchnią użytkową jednego mieszkania, która w 2014 roku wyniosła 71 m kwadratowych.

Tabela 19. Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania w Otmuchowie w 2014 roku (w porównaniu do powiatu nyskiego i woj. opolskiego)

Nazwa	przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania
	2014
	[m ²]
OPOLSKIE	80,3
Powiat nyski	77,0
Otmuchów	71,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, www.bdl.stat.gov.pl z dnia 08.08.2016.

Co istotne z punktu widzenia niniejszego Programu Rewitalizacji, istniejące budynki mieszkalne oraz otaczająca je zabudowa (w postaci niemieszkalnych nieruchomości oraz infrastruktury płaskiej – drogowej, chodnikowej etc.) zostały zbudowane dawno temu i wykazują znaczące potrzeby w zakresie działań remontowych, modernizacji czy po prostu poprawy stanu technicznego i estetycznego (wizualnego). Podkreślić należy, że ponad 64% mieszkań znajduje się w zasobach wybudowanych przed 1945r, z czego większość znajduje się na terenie miasta (ponad 80%)²¹.

Uzasadnienie potrzeby w zakresie przedsięwzięć rewitalizacyjnych w Otmuchowie wynikające ze starości i złego stanu technicznego infrastruktury miejskiej, przejawia się między innymi w szerokim zakresie nieruchomości i ulic ujętych w rejestrze zabytków. Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków przedstawia poniższa Tabela.

²¹ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Otmuchów, Otmuchów 2014.*

Tabela 20. Wykaz zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków w Otmuchowie

24	Otmuchów	układ urbanistyczny	44/49 z dnia 16.04.1949 r.
25	Otmuchów	kościół parafialny pw. św. Mikołaja i Franciszka Ksawerego	43/49 z dnia 16.04.1949 r. 165/49 z dnia 16.04.1949 r.
26	Otmuchów	kościół ewangelicki	1154/66 z dnia 17.02.1966 r.
27	Otmuchów	kaplica pw. św. Krzyża	1392/66 z dnia 10.05.1966 r.
28	Otmuchów	cmentarz parafialny kościołem i kaplicą	274/90 z dnia 04.10.1990 r.
29	Otmuchów	cmentarz żydowski (na terenie parku „Bażanciarnia”)	234/89 z dnia 28.12.1989 r.
30	Otmuchów	zamek	167 z dnia 29.04.1949 r. 888/64 z dnia 18.05.1964 r.
31	Otmuchów	pałac	889/64 z dnia 18.05.1964 r.
32	Otmuchów	park	107/84 z dnia 02.04.1984 r.
33	Otmuchów	mury obronne oraz wieże bramne i basteje, brama tzw. Ślepa Furta)	956/65 z dnia 26.01.1965 r.
34	Otmuchów	basteja obronna, ul. Cicha 2/3	955/65 z dnia 26.01.1965 r. 956/65 z dnia 26.01.1956 r.
35	Otmuchów	wieża Wróbla	588/59 z dnia 12.10.1959 r.
36	Otmuchów	ratusz	166/49 z dnia 16.04.1949 r. 115/54 z dnia 23.08.1954 r.
37	Otmuchów	dom, ul. Krakowska 4	1394/66 z dnia 10.05.1966 r.
38	Otmuchów	budynek gospodarczy, ul. Orkana 2	2093/83 z dnia 15.11.1983 r.
39	Otmuchów	dom, ul. Rynek 2	1274/66 z dnia 06.04.1966 r.
40	Otmuchów	dom mieszkalny, ul. Rynek 3	898/64 z dnia 23.05.1964 r.
41	Otmuchów	dom mieszkalny, ul. Rynek 4	1943/69 z dnia 23.05.1969 r.
42	Otmuchów	dom, ul. Nyska 2	768/64 z dnia 03.04.1964 r.
43	Otmuchów	dom, ul. Nyska 4	767/64 z dnia 03.04.1964 r.
44	Otmuchów	dom, ul. Nyska 6	1395/66 z dnia 10.05.1966 r.
45	Otmuchów	dom, ul. Nyska 8	1396/66 z dnia 10.05.1966 r.

Źródło: *Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2016 - 2019*, opracowanie: Danielski J., Otmuchów 2016.

Ponadto, w świetle Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2016 - 2019, w samym mieście znajduje się łącznie ponad 100 obiektów ujętych w lokalnej ewidencji zabytków. Zabytkowe budynki znajdują się przede wszystkim na ulicach: Rynek, Plac Jana Pawła II, Krakowskiej, Kolejowej, Żeromskiego, Szkolnej, Cichej, Mickiewicza, Orkana, Nyskiej, Warszawskiej, Reymonta, Kościuszki, Wyspiańskiego i 1 Maja. W 90% są to domy mieszkalne, jedno i wielorodzinne, konstrukcje o bardzo starej zabudowie. W niektórych przypadkach, do grona zabytków należą też nieruchomości o przeznaczeniu niemieszkalnym, jak Ratusz (Rynek), Szkoła ewangelicka (ul. Żeromskiego), a także Pałac

biskupi (tzw. Zamek Dolny), Zamek biskupi, Park krajobrazowy, Fragmenty murów obronnych, kaplice, kościoły czy nawet stajnie i obory²².

O potrzebie rewitalizacji infrastruktury miasta Otmuchów w postaci budynków, dróg czy chodników świadczą kierunki rozwoju nakreślone w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami. W ramach Priorytetu I tego dokumentu, do głównych zadań do 2019 roku zaliczono przede wszystkim:

- *podjęcie działań mających na celu podniesienie atrakcyjności krajobrazu kulturowego gminy na potrzeby edukacyjne, społeczne i turystyczne;*
- *zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu;*
- *długofalową rewaloryzację zabytkowego układu urbanistycznego miasta Otmuchów, poprzez systematyczną renowację kamienic, utrzymanie budynku ratusza w dobrym stanie;*
- *przeprowadzenie remontów i konserwacji dla następujących obiektów²³.*

Zgodnie ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Otmuchów²⁴, obszar miejski zaliczany jest do podstawowych elementów dziedzictwa kulturowego. Pomimo wielokrotnych przekształceń struktury miejskiej, zachowany został pierwotny układ urbanistyczny z czasów lokacji. Większość analizowanego w niniejszym Programie Rewitalizacji obszaru zalicza się do tzw. Strefy "A" (pełnej ochrony konserwatorskiej obejmującej obszary szczególnie wartościowe, o bardzo dobrze zachowanej historycznej strukturze przestrzennej do bezwzględного zachowania) oraz Strefy "B" (ochrony konserwatorskiej obejmującej obszar podlegający rygorom w zakresie utrzymania zasadniczych elementów rozplanowania istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru i skali nowej zabudowy)²⁵. Tym samym poprawa jakości życia mieszkańców oraz wizerunku miasta i gminy wymuszają konieczność modernizacji istniejącego zainwestowania. W ramach rewaloryzacji i rewitalizacji wyznaczono nawet tereny w mieście wymagające w pierwszej kolejności podjęcia działań modernizacyjnych, obejmujące między innymi:

- tereny zabudowy śródmiejskiej Otmuchowa, ze szczególnym wskazaniem, na modernizację zabudowy w obrębie rynku i w całym śródmieściu – z uwzględnieniem ochrony wartości kulturowych;
- tereny peryferyjnej zabudowy mieszkaniowej w mieście – m.in. w rejonie ul.1 Maja²⁶.

---

²² *Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2016 - 2019*, opracowanie: Danielski J., Otmuchów 2016.

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Otmuchów*, Otmuchów 2014.

²⁵ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Otmuchów*, Otmuchów 2014.

²⁶ *Ibidem*.

6. Wnioski z diagnozy

Wyniki przeprowadzonej diagnozy pozwalają na wskazanie głównych problemów i negatywnych zjawisk, do których należą:

- stosunkowo wysoki poziom ubóstwa w części miasta i gminy;
- stosunkowo wysoki poziom bezrobocia w mieście i gminie (zwłaszcza wśród osób w wieku produkcyjnym);
- niedostateczny poziom przedsiębiorczości ze szczególnym uwzględnieniem braku dynamiki w powstawaniu nowych podmiotów i wysokiej ilości wyrejestrowywanych firm;
- niedostateczny stan techniczny budynków mieszkalnych oraz użyteczności publicznej w przeważającej części miasta;
- niedostateczny stan techniczny dróg, chodników i infrastruktury otaczającej w części miasta.

Otmuchów charakteryzuje się stałym zmniejszaniem liczby zameldowanych mieszkańców, wykazuje też ujemny przyrost naturalny. Znacząca wartość ilości osób w wieku poprodukcyjnym sygnalizuje problem obciążenia demograficznego, dotyczący miasto szczególnie widocznie w ostatnich latach. Duże zagęszczenie ludności wskazuje na konieczność stałego rozwoju infrastrukturalnego i przestrzennego miasta, polegającego jednak nie tylko na „poszerzaniu” jego granic, ale przede wszystkim odpowiedniej rewitalizacji istniejącej sieci ulic i zabudowy oraz aktywizacji społecznej mieszkańców.

W diagnozie ostatnich kilku lat, w Otmuchowie zidentyfikowano najistotniejsze problemy społeczne, do których zaliczono przede wszystkim głęboki niedobór miejsc pracy (zwłaszcza problem bezrobocia długoterminowego) i ubożenie mieszkańców gminy. Z przeprowadzonej diagnozy na obszarze całej Gminy Otmuchów wynika, iż w ostatnich latach rośnie liczba osób stale korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. Wśród istniejących problemów społecznych Otmuchowa zalicza się ponadto poziom bezpieczeństwa mierzony ilością notowanych przestępstw w skali roku. Stopień bezpieczeństwa mieszkańców wymaga podejmowania stałych działań, którym sprzyjać mogą określone rozwiązania infrastrukturalne, podnoszące stopień porządku publicznego (jak rewitalizacja miejsc szczególnie zagrożonych przestępczością, odpowiednie oświetlenie i monitoring ulic etc.).

Gmina i miasto Otmuchów charakteryzuje się umiarkowanym potencjałem w zakresie ilości i aktywności (dynamiki rozwoju) przedsiębiorstw. O konieczności uwzględnienia sytuacji gospodarczej Otmuchowa w Lokalnym Programie Rewitalizacji może świadczyć utrzymująca się w ostatnich latach liczba osób prowadzących działalność gospodarczą, wynosząca około 400. Zapewnienie lokalnym firmom odpowiedniej infrastruktury użytkowej, w postaci dogodnych warunków lokalowych, dobrej jakości dróg i bezpiecznego otoczenia

przyczynić się może do odnowy gospodarczej miasta i tym samym także poprawy sytuacji społecznej wielu obywateli. Niestety, pomimo nominalnie znaczącej ilości mikroprzedsiębiorstw, w Otmuchowie utrzymuje się też negatywny trend tzw. ujemnej przedsiębiorczości, badanej poprzez ilości wyrejestrowanych rokrocznie podmiotów gospodarczych.

Na infrastrukturę miasta składają się przede: powierzchnia drogowa i komunikacyjna, infrastruktura przemysłowa, budynki mieszkaniowe i inne nieruchomości. Powierzchnia gruntów komunalnych według stanu na dzień 31 grudnia 2013 roku wynosi 711,2465 ha. Co istotne z punktu widzenia niniejszego Programu Rewitalizacji, istniejące budynki mieszkalne oraz otaczająca je zabudowa (w postaci niemieszkalnych nieruchomości oraz infrastruktury płaskiej – drogowej, chodnikowej etc.) zostały zbudowane dawno temu i wykazują znaczące potrzeby w zakresie działań remontowych, modernizacji czy po prostu poprawy stanu technicznego i estetycznego (wizualnego). Podkreślić należy, że ponad 64% mieszkań znajduje się w zasobach wybudowanych przed 1945 rokiem, z czego większość znajduje się na terenie miasta. Uzasadnienie potrzeby w zakresie przedsięwzięć rewitalizacyjnych w gminie Otmuchów wynikające ze starości i złego stanu technicznego infrastruktury miejskiej, przejawia się między innymi w szerokim zakresie nieruchomości i ulic ujętych w rejestrze zabytków. Polityka mieszkaniowa gminy powinna zmierzać do pomocy gminy w realizacji programu modernizacyjnego istniejących zasobów mieszkaniowych. W budynkach nadających się do modernizacji w ramach remontów, względnie przebudowie zapewnić należy trwałość i estetykę. Poprawa jakości życia mieszkańców oraz wizerunku miasta i gminy wymuszają konieczność modernizacji istniejącego zainwestowania. W ramach rewaloryzacji i rewitalizacji wyznaczono nawet tereny w mieście wymagające w pierwszej kolejności podjęcia działań modernizacyjnych w sferze dróg, chodników czy elewacji budynków.

7. Analiza SWOT gminy i miasta Otmuchów

W oparciu o wyżej przeprowadzoną diagnozę została przeprowadzona analiza SWOT²⁷, gdzie zostały określone mocne i słabe strony miasta i gminy oraz szanse i zagrożenia, dające podstawę dla tematyki proponowanych w LPR przedsięwzięć. Niniejszą analizę przygotowano z naciskiem na dziedzinę społeczną, gospodarczą, infrastrukturalną, środowiskową oraz przestrzenną. Poniżej przedstawiono wyniki analizy.

---

²⁷ Analiza SWOT oznacza badanie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń danego zjawiska.

Mocne Strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - położenie przygraniczne miasta, bliskość do m. Opola; - dostatecznie rozwinięta sieć dróg w gminie Otmuchów; - dostatecznie rozwinięta sieć wodociągowa; - organizacja wielu imprez kulturalno-rozrywkowych (w tym „Lato Kwiatów”); - znaczący, nominalny potencjał siły roboczej; - wykształcona ludność (spory odsetek ludzi z wyższym wykształceniem); - wolne tereny i obiekty możliwe do zagospodarowania lub zabudowy; - istnienie znaczącej liczby małych podmiotów gospodarczych; - dobrze rozwinięta sieć placówek służby zdrowia. 	<ul style="list-style-type: none"> - zły stan obiektów zabytkowych; - zły stan techniczny budynków mieszkalnych i użytkowych w gminie i mieście Otmuchów; - zły stan techniczny dróg w mieście i gminie Otmuchów; - niski poziom atrakcyjności turystycznej miasta z powodu niedostatecznej infrastruktury; - spadek liczby urodzeń, zjawisko starzenia się społeczeństwa; - migracja ludności wykształconej; - wysoki poziom bezrobocia, szczególnie długotrwałego; - wysoki poziom ubóstwa ludności; - duża ilość osób korzystających z pomocy społecznej; - brak inwestorów krajowych i zagranicznych; - zbyt mało kapitału na inwestycje; - niedostateczna kondycja ekonomiczna istniejących podmiotów gospodarczych, wysoki wskaźnik podmiotów wyrejestrowanych; - słaby poziom przedsiębiorczości mierzony ilością powstawania nowych podmiotów; - brak odpowiedniego wsparcia dla przedsiębiorstw ze strony organizacji i instytucji; - niedostateczna liczba instytucji i projektów służących aktywizacji i integracji mieszkańców Otmuchowa.

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - rozwój przedsiębiorczości w oparciu o posiadane zasoby ludzkie i siłę roboczą; - bliskie sąsiedztwo jezior Otmuchowskiego i Nyskiego – atrakcyjność turystyczna regionu; - współpraca zagraniczna, wymiana, kontakty z partnerami krajowymi i zagranicznymi; - możliwości zewnętrznego dofinansowania działań rewitalizacyjnych w obszarze infrastrukturalnym i społecznym ze środków Unii Europejskiej i krajowych; - możliwości wspierania sektora przedsiębiorstw za pomocą dotacji i pożyczek w ramach funduszy i działań strukturalnych Unii Europejskiej; - rosnące znaczenie przemysłu rolno – spożywczego i produktów ekologicznych w regionie; - rewitalizacja i modernizacja dróg i obiektów zabytkowych miasta i gminy Otmuchów (prowadząca do atrakcyjności turystycznej i poprawy życia mieszkańców). 	<ul style="list-style-type: none"> - dalsza degradacja infrastruktury miasta przy braku działań rewitalizacyjnych; - postępujące zjawiska patologii społecznych; - brak zainteresowania ze strony potencjalnych inwestorów i partnerów gospodarczych przy braku działań rewitalizacyjnych; - odpływ ludzi młodych i wykształconych do większych ośrodków miejskich - postępujące zjawiska ubóstwa i starzenia się społeczeństwa; - utrata poziomu atrakcyjności miasta przy postępującej degradacji dróg i nieruchomości.

Źródło: opracowanie własne.

Rozdział III. Wyniki badań ankietowych

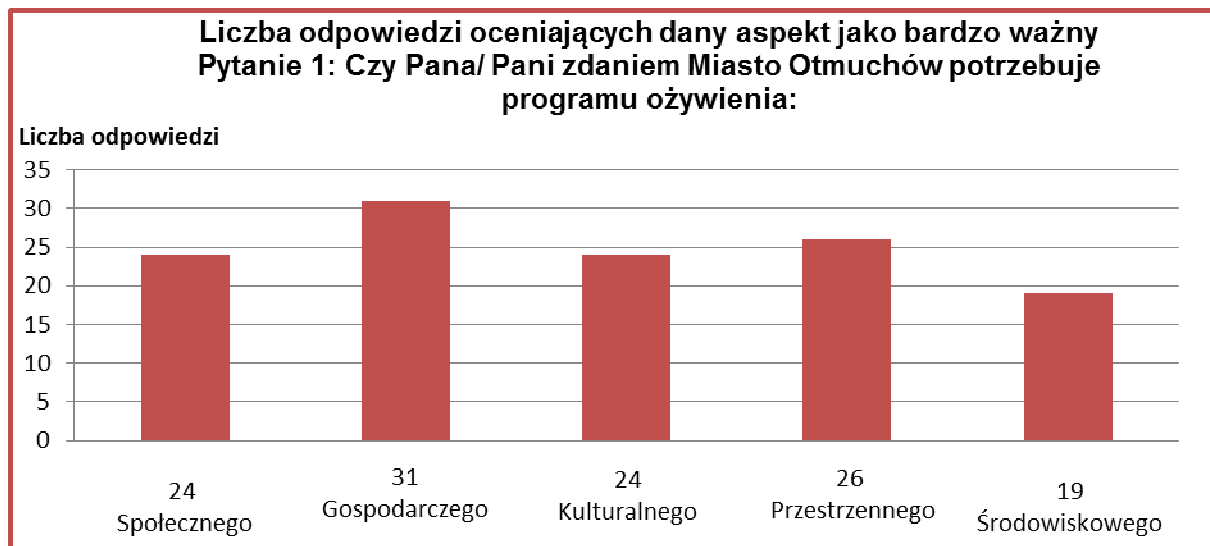
W procesie przygotowania niniejszego Programu Rewitalizacji posłużono się badaniami jakościowo – ilościowymi, obejmującymi przeprowadzenie szeregu wywiadów ankietowych adresowanych do mieszkańców Otmuchowa, przedstawicieli instytucji publicznych i organizacji pozarządowych, zarządców spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych oraz innych reprezentantów sfery społecznej, gospodarczej czy infrastrukturalnej na analizowanym obszarze. Badania zostały zrealizowane w okresie lipiec – sierpień 2016 roku. Podstawę do ich wykonania stanowił scenariusz ankiety (będący Załącznikiem nr 1 do niniejszego Programu), która była dostępna na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Otmuchowie, w siedzibie Urzędu, a także dostarczana do wypełnienia uczestnikom spotkań

konsultacyjnych i warsztatów. Ponadto, ankietę przeprowadzono także na losowej grupie mieszkańców w formie telefonicznej.

Badania ankietowe, których wyniki przedstawione zostały w poniższej części, wpisują się w ogólne założenie o partycypacji społecznej w opracowaniu niniejszego Programu Rewitalizacji oraz wchodzi w skład całego procesu konsultacji społecznych. Wyniki ankiet pozwoliły na zdiagnozowanie głównych problemów społecznych, gospodarczych czy infrastrukturalno – środowiskowych miasta wraz z oceną skali i wagi negatywnych zjawisk. Wnioski z otrzymanych danych stanowiły podstawę zarówno do wyboru obszaru wsparcia, jak i włączenia do Programu określonych tematów projektów rewitalizacyjnych.

Przeprowadzone badania wykazały znaczące zapotrzebowanie na rozwój miasta. Na pytanie w jakim obszarze Otmuchów potrzebuje programu ożywienia, najczęściej odpowiedzi udzielono na sferę gospodarczą (31 odpowiedzi), przestrzenną (26 odpowiedzi) oraz społeczną i kulturalną (po 24 odpowiedzi, patrz: Wykres poniżej). Podobny rozkład procentowy udzielonych przez respondentów wskazań oznacza konieczność potraktowania procesu rewitalizacji w sposób kompleksowy, obejmując zasięgiem działania przedsięwzięcia zarówno infrastrukturalne, jak i społeczno – przedsiębiorcze.

Wykres 3. Zapotrzebowanie na rozwój miasta Otmuchów w poszczególnych obszarach (według odpowiedzi ankietowanych)

Źródło: opracowanie własne.

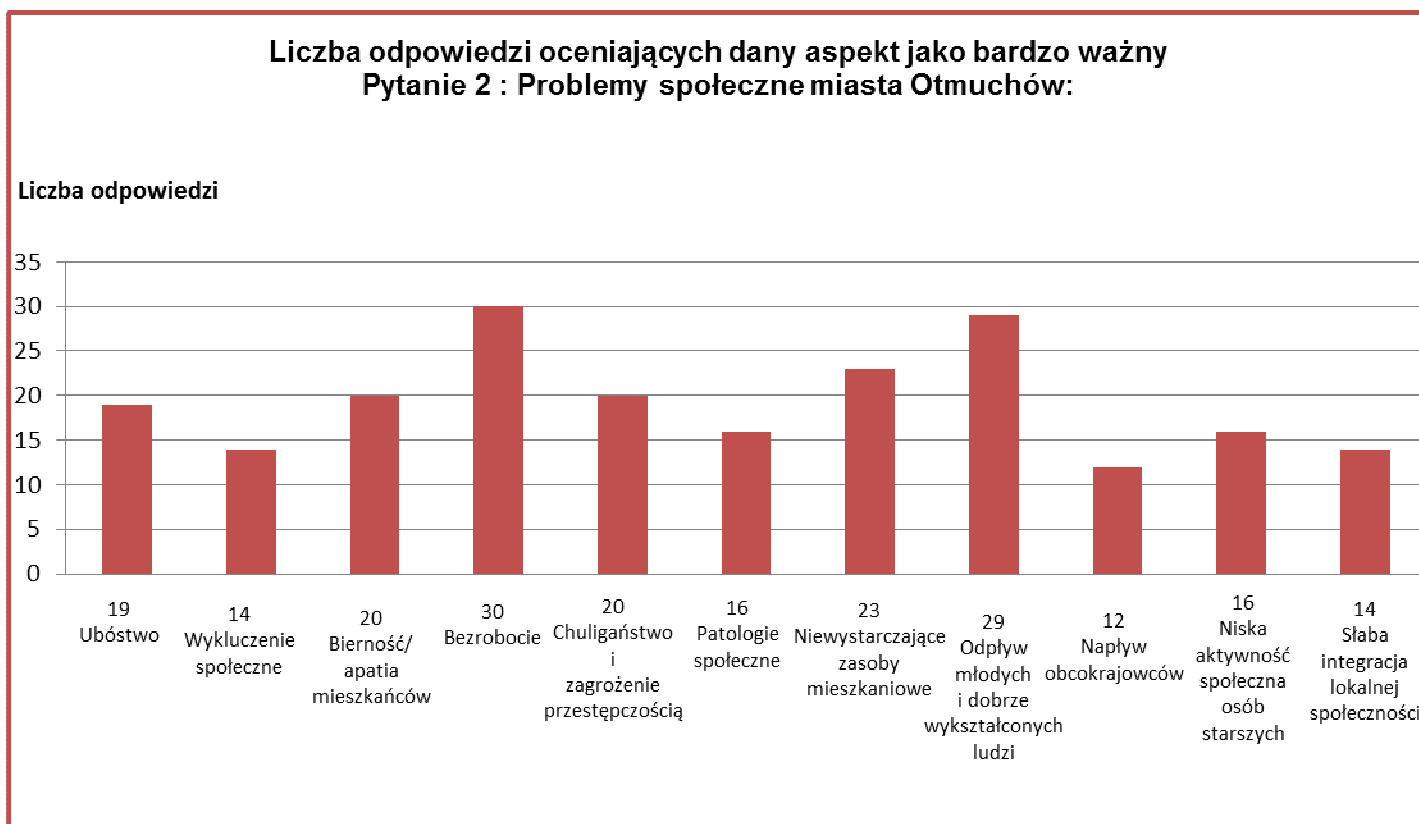
Wykres 4. Zapotrzebowanie na rozwój miasta Otmuchów w poszczególnych obszarach (procentowo)

Źródło: opracowanie własne.

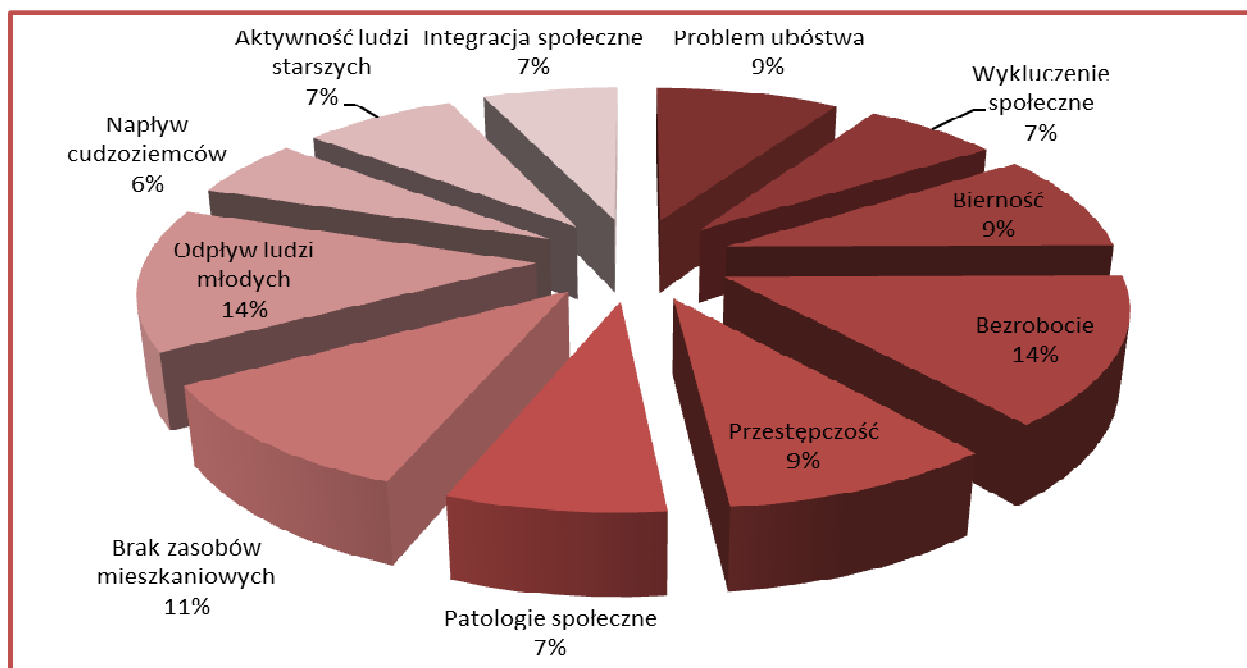
W obszarze społecznym mieszkańcy miasta na pytanie o szczególnie dominujące negatywne zjawiska odpowiedzieli wskazując przede wszystkim bezrobocie (30 odpowiedzi), odpływ ludzi młodych i dobrze wykształconych (29 odpowiedzi), niewystarczające zasoby mieszkaniowe (23 odpowiedzi) oraz brak aktywności i apatię obywateli i wysoki poziom przestępczości (po 20 odpowiedzi). Poniższy wykres potwierdza zatem zdiagnozowane w poprzednich częściach opracowania negatywne zjawiska w zakresie rynku pracy, patologii społecznych, wysokiego poziomu ubóstwa i braku bezpieczeństwa. Najczęściej udzielane odpowiedzi a tym samym wskazane bariery rozwoju stanowią aż ponad 50 % całości zjawisk (patrz Wykresy poniżej). Kryteria te warunkują degradację części obszaru Otmuchowa. Warto jednak zwrócić uwagę, że o negatywnej ocenie sfery społecznej miasta świadczy, zgodnie z wynikami badań, także sfera mieszkaniowa i infrastrukturalna, co wskazuje na konieczność realizacji projektów inwestycyjnych, stanowiących podstawę dla przeciwdziałania wymienionym przez ankietowanych problemom. Od rewitalizacji przestrzeni miejskiej, zwłaszcza w centralnej części miasta, a co za tym idzie ożywienia gospodarczego i integracji społecznej, zależeć będzie kondycja demograficzna Otmuchowa, której sukces oznaczać będzie zatrzymanie odpływu młodych mieszkańców do większych ośrodków miejskich w województwie opolskim i całej Polsce.

Wykres 5. Problemy miasta Otmuchów w obszarze społecznym (według ankietowanych)

Źródło: opracowanie własne.

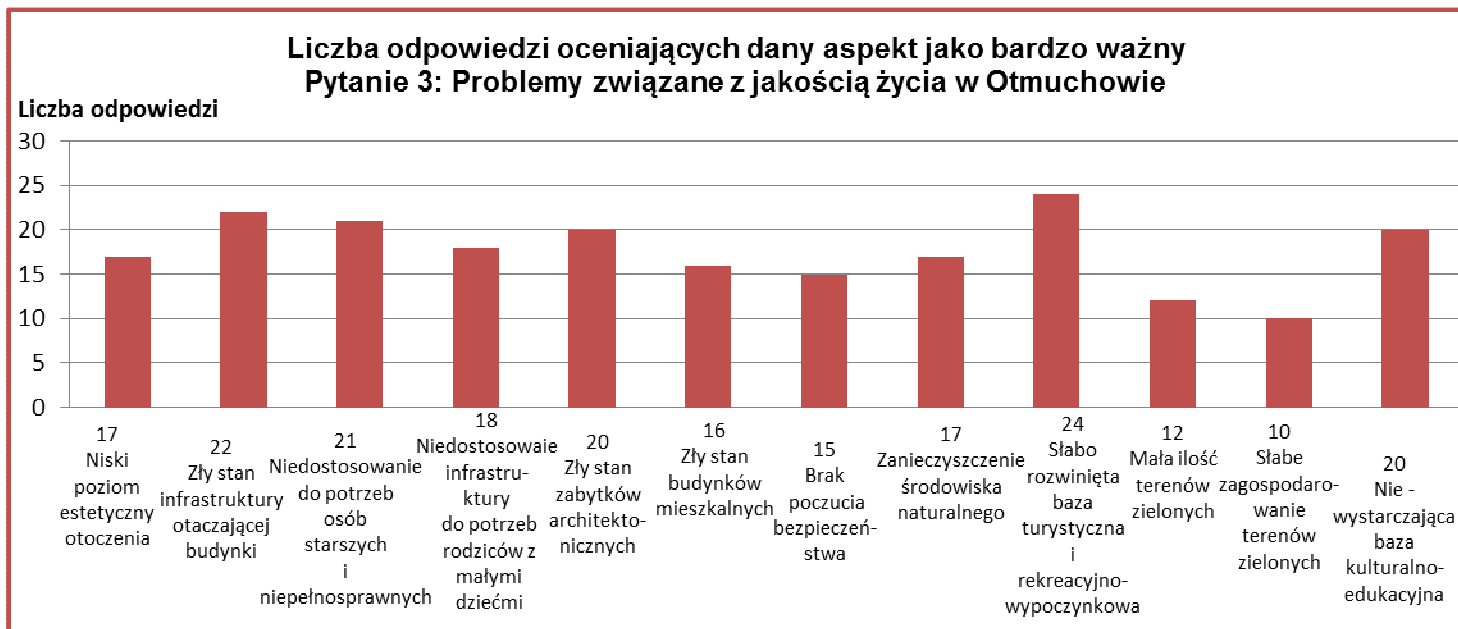
Wykres 6. Problemy w obszarze społecznym w Otmuchowie (procentowo)

Źródło: opracowanie własne.

W obszarze jakości życia, mieszkańcy Otmuchowa za podstawowe problemy uznali słabo rozwiniętą bazę turystyczno – rekreacyjną miasta (11% wszystkich odpowiedzi) oraz ogólny zły stan infrastruktury otaczającej budynki i brak dostosowania obecnej infrastruktury dla osób starszych czy niepełnosprawnych (po 10% odpowiedzi). Wyniki badań determinują zatem konieczność skupienia szczególnej uwagi na projektach rewitalizacyjnych o charakterze „twardym”, polegających na remontach i modernizacji dróg, chodników czy elewacji budynków; zagospodarowania terenów zdegradowanych, wzbogacenia ich o rozwiązania zieleni miejskiej, miejsca wypoczynku i rekreacji. Ponadto, za kluczowe działanie uznano reaktywację i rozwój zabytkowych części Otmuchowa, stanowiących o potencjale turystycznym i będących wizytówką miasta. Adresaci ankiet bardzo często wskazywali na problem złego stanu budynków mieszkalnych oraz zabytków architektonicznych (łącznie aż 36 odpowiedzi, patrz Wykres poniżej), co w połączeniu z diagnozą niskiego poziomu estetyki otoczenia (17 odpowiedzi) uzasadnia konieczność kompleksowej rewitalizacji.

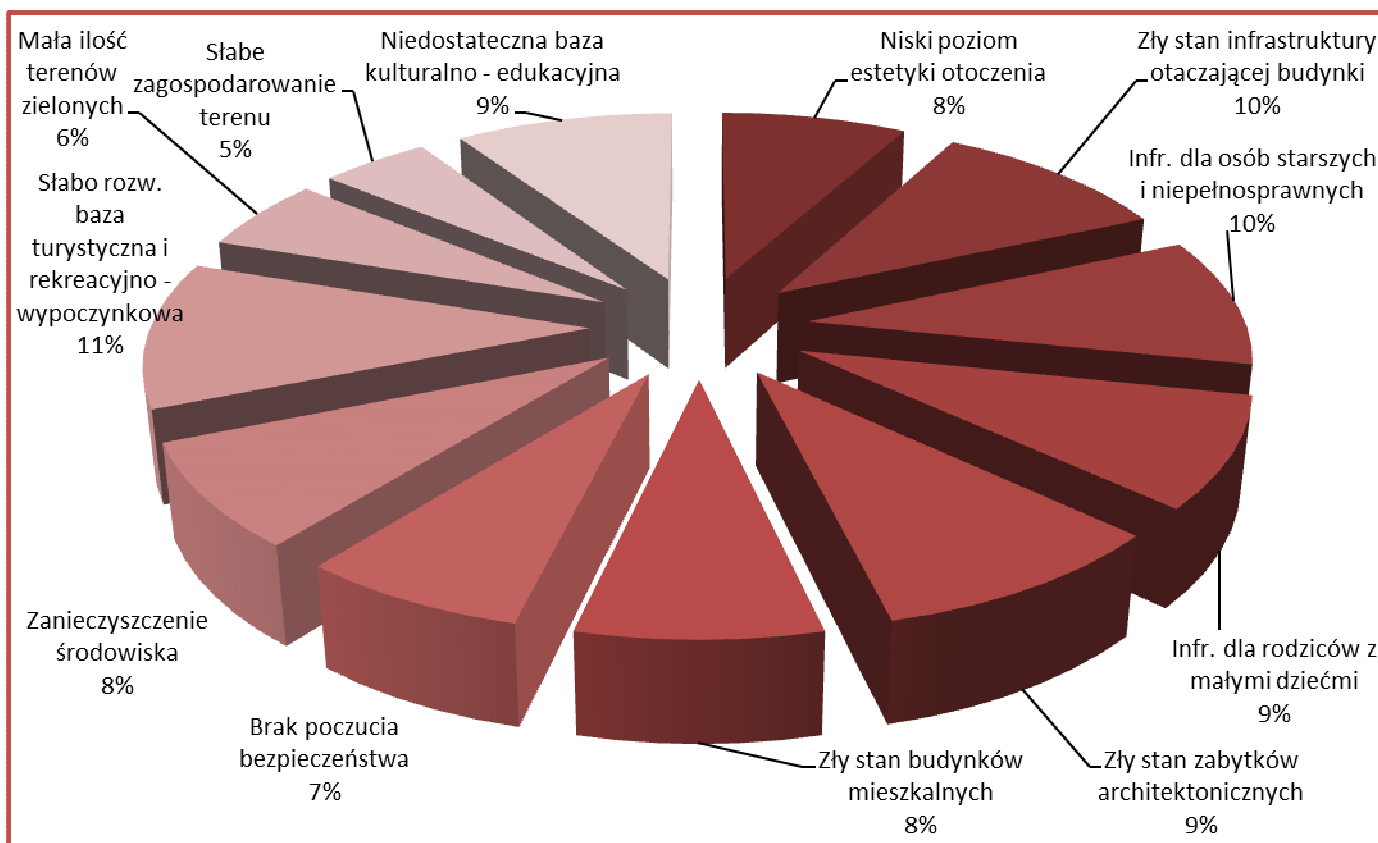
Wykres 7. Problemy miasta Otmuchów w obszarze jakości życia (według ankietowanych)

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 8. Problemy związane z jakością życia w Otmuchowie (procentowo)

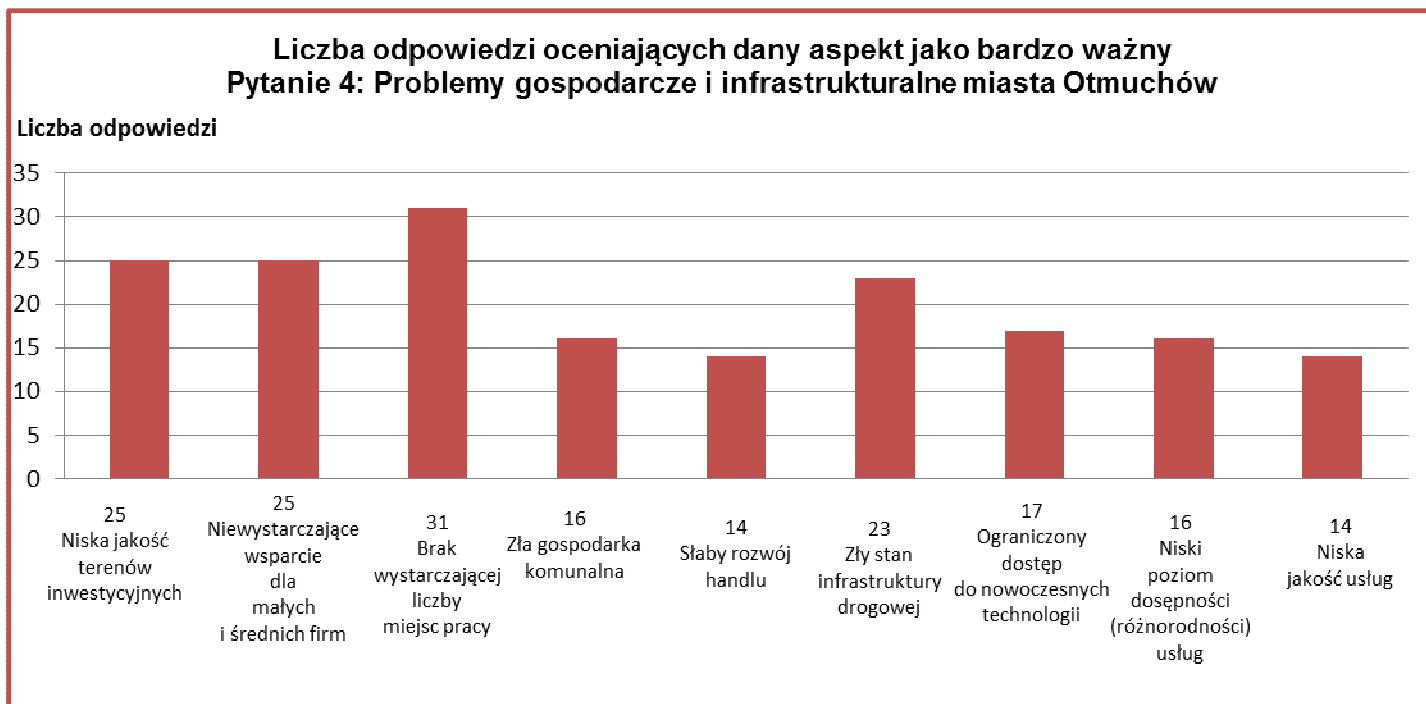

Źródło: opracowanie własne.

Analizując poczucie jakości życia przez mieszkańców, warto zwrócić szczególną uwagę na problemy małej ilości terenów zielonych (6% odpowiedzi) oraz słabe ich zagospodarowanie (5%). Planując poszczególne inwestycje, należy zatem wziąć pod uwagę znaczenie zarządzania zielenią miejską w sposób zarówno atrakcyjny wizualnie, ale także funkcjonalny z punktu widzenia tworzenia ośrodków wypoczynku czy rekreacji w Otmuchowie.

Bariery w rozwoju miasta wskazano także w obszarze gospodarczym i typowo infrastrukturalnym. Za główne respondenci uznali w tym przypadku brak wystarczającej liczby miejsc pracy (31 odpowiedzi) oraz niską jakość terenów inwestycyjnych i niewystarczające wsparcie dla małych i średnich firm (po 25 odpowiedzi). Przy wyborze projektów rewitalizacyjnych w Programie należy zatem uwzględnić, poza widocznym w każdej sferze problemem bezrobocia, działania nakierowane na aktywizację przedsiębiorczości w regionie i przyciąganie potencjalnych inwestorów, między innymi poprzez tworzenie centrów obsługi przedsiębiorcy, punkt informacji gospodarczej miasta etc.

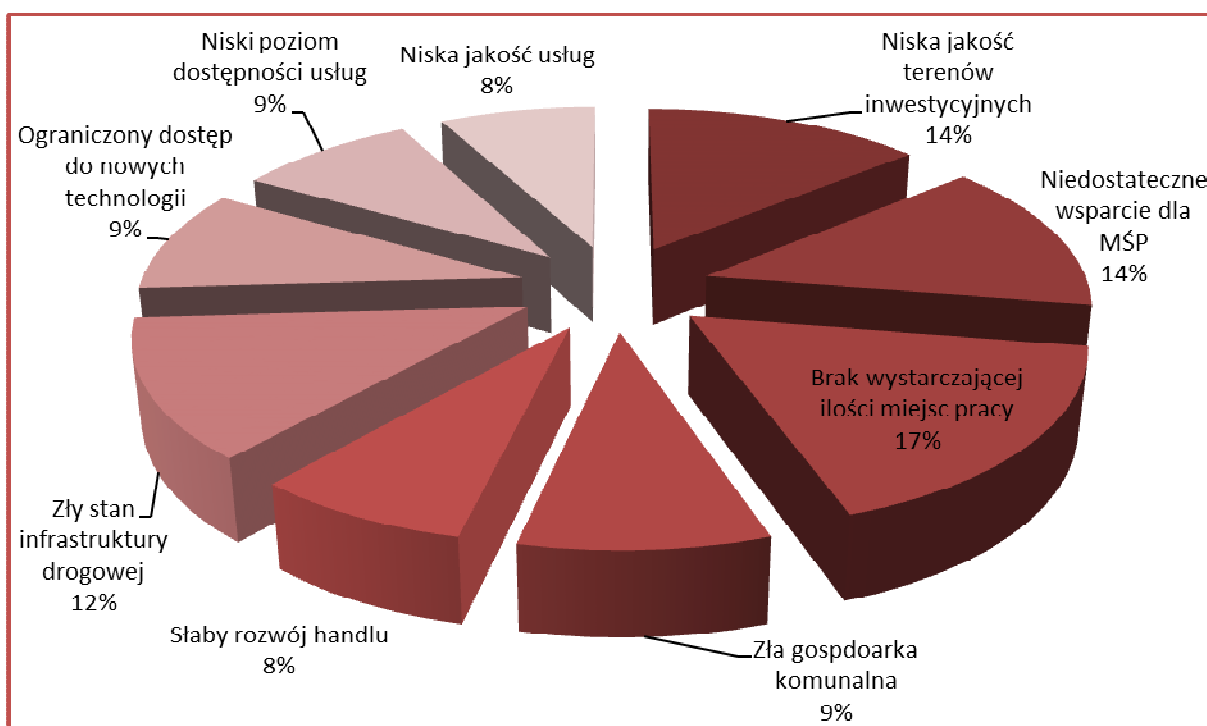
Wykres 9. Problemy miasta Otmuchów w obszarze gospodarczym i infrastrukturalnym (według ankietowanych)

Źródło: opracowanie własne.

Do negatywnych zjawisk mieszkańcy zaliczyli także zły stan infrastruktury drogowej (aż 12 % wszystkich odpowiedzi), co przekłada się na konieczność podjęcia prac nad modernizacją w postaci remontów i rozbudowy miejskich jezdni i chodników dla pieszych.

Wykres 10. Problemy gospodarcze i infrastrukturalne w Otmuchowie (procentowo)

Źródło: opracowanie własne.

Rozdział IV. Wybór obszaru zdegradowanego i rewitalizowanego

1. Kryteria i wskaźniki

Przeprowadzona diagnoza społeczno – gospodarcza i infrastrukturalno – przestrzenna, analiza SWOT oraz analiza wyników badań społecznych pozwoliły na wybór tzw. obszaru zagrożonego oraz obszaru objętego wsparciem (obszaru rewitalizowanego). Zasady i przepisy związane z wyborem obszaru regulują przede wszystkim:

- *Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*²⁸ (zwane dalej Wytycznymi) Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju z dnia 3 lipca 2015 roku wraz z aktualizacją Ministerstwa Rozwoju z dnia 2 sierpnia 2016 roku (aktualizacja)²⁹;

Zgodnie z uregulowaniami prawnymi, obszar wsparcia stanowi terytorium danej jednostki samorządu będące w „*stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:*

- 1) *gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub*
- 2) *środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub*
- 3) *przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub*
- 4) *technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska*³⁰.

²⁸ *Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa, 3 lipca 2015 roku.

²⁹ *Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa, 2 sierpnia 2016 roku.

³⁰ *Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa, 2 sierpnia 2016 roku.

Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają wskaźniki opisujące powyższe kryteria, które oznaczają nagromadzenie problemów społecznych i poza społecznych³¹. Wskaźniki te, obrazujące stopień zdegradowania obszaru, podlegają następnie odniesieniu do wartości referencyjnych dla obszaru całej gminy.

Zgodnie z postanowieniami *Wytycznych*, Gmina Otmuchów, na podstawie przeprowadzonej w niniejszym Programie Rewitalizacji diagnozie (wskazującej na główne problemy i bariery rozwoju), postanowiła wytypować trzy kluczowe wskaźniki służące do wyboru obszaru zdegradowanego: dwóch w przestrzeni społecznej oraz jednym w przestrzeni gospodarczej. Należą do nich: wskaźnik ilości dokonywanych przestępstw (obrazujący niski poziom bezpieczeństwa), wskaźnik ilości rodzin korzystających z pomocy społecznej (obrazujący wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego wśród mieszkańców) oraz wskaźnik niskiego poziomu przedsiębiorczości. Dokładne zasady oceny przedstawia poniższa Tabela:

Tabela. 21 Wybór kryteriów i wskaźników do wytyczenia obszaru zagrożonego

Niski poziom bezpieczeństwa i wysoki poziom przestępczości (kryterium społeczne)	Liczba zanotowanych w 2015 roku przestępstw na 1 tysięcy mieszkańców
Wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego (kryterium społeczne)	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w 2015 roku na 1 tysięcy mieszkańców
Niski poziom przedsiębiorczości (kryterium gospodarcze)	Stosunek ilości zarejestrowanych podmiotów indywidualnej działalności gospodarczej w 2014 roku do ich ilości w roku 2015

Źródło: opracowanie własne.

Wybrane kryteria uwzględniają wskazane w *Wytycznych* sfery i zjawiska: społeczne i gospodarcze. Wybór kryteriów społecznych – wysokiego poziomu ubóstwa i poziomu przestępczości odzwierciedlają problemy dominujące w Otmuchowie. Zdecydowano się na ich wybór także dlatego, iż problem bezrobocia dotyczy w zasadzie całego obszaru miasta i gminy i jest zjawiskiem powszechnym. Poza tym, wybrane mierniki wynikają przede wszystkim z przeprowadzonej w poprzednim Rozdziale Programu diagnozie na bazie danych statystycznych i analiz stanu obecnego całej Gminy. Ponadto, ważną przesłankę stanowiły odpowiedzi z przeprowadzonych ankiet, w których wskazano na określone problemy związane z ubóstwem czy bezpieczeństwem mieszkańców. W przypadku kryterium

³¹ *Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa, 2 sierpnia 2016 roku.

gospodarczego, porównanie ilości zarejestrowanych działalności gospodarczych w roku 2014 i 2015 wiąże się z zamiarem zaprezentowania malejącego trendu przedsiębiorczości. Dokonano wyboru do badania podmiotów indywidualnej działalności gospodarczej (z wyłączeniem spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, akcyjnych etc.), ponieważ sektor mikroprzedsiębiorstw w najlepszy sposób oddaje dynamikę rozwoju handlu i usług na poziomie lokalnym. Wybór trzech kryteriów spełnia regulowane w przepisach prawa założenie o kompleksowym podejściu wyboru obszaru zdegradowanego, Traktując realizację programu jako proces długoterminowy i przemyślany, nie pominięto aspektu społecznego, gospodarczego, kierowano się także ideą spójności przestrzennej, aby wdrażane projekty służyły określonej obszarowi i przeciwdziałały zidentyfikowanym problemom.

Diagnoza obszaru objęła zasięg całego miasta i gminy Otmuchów. Z badania wyłączone zostały jedynie te ulice, w których liczba mieszkańców była mniejsza od 9 osób, bowiem w tych przypadkach niemożliwe jest wskazanie koncentracji szczególnie negatywnych zjawisk społecznych. Ponadto, do diagnozy zakwalifikowano miejscowość Sarnowice, ponieważ w najbliższych planach Gmina Otmuchów zamierza włączyć tę miejscowość w granice miejskie. Ponadto, wybór ten jest uzasadniony szczególnym znaczeniem Sarnowic dla rozwoju miasta. Cały obszar Miasta poddano ocenie pod kątem spełnienia wybranych w niniejszym dokumencie wskaźników, dzięki czemu wyznaczono obszar zagrożony, który w największym stopniu odbiega od wartości referencyjnych. Obszar ten charakteryzuje się szczególnym nasileniem negatywnych zjawisk społecznych i gospodarczych na tle całej gminy.

2. Zasięg obszaru zdegradowanego i rewitalizowanego

Diagnoza przeprowadzona na całości badanego terytorium pozwoliła na wskazanie obszaru zagrożonego, czyli skupiającego negatywne zjawiska społeczne i gospodarcze. Wybór obszaru zagrożonego polegał w niniejszym Programie Rewitalizacji na wytypowaniu ulic o wysokich wartościach dla danego wskaźnika. Dlatego, aby zakwalifikować daną ulicę bądź miejscowość w obszar zdegradowany, założono, że wskaźniki dla tego obszaru muszą przekraczać określone wartości, które przedstawiają się następująco:

Kryterium niskiego poziomu bezpieczeństwa i wysokiego poziomu przestępczości	Wybór ulic z wysokim wskaźnikiem ilości przestępstw kryminalnych (zgodnie z Kodeksem Karnym) (wysoki poziom przestępczości mierzony wskaźnikiem ilości powyżej 5 przestępstw na 1000 mieszkańców)
Kryterium ubóstwa i wykluczenia społecznego	Wybór ulic na podstawie wysokiego wskaźnika ilości rodzin korzystających z pomocy społecznej (powyżej 25

	rodzin na 1000 mieszkańców)
Kryterium niskiego poziomu przedsiębiorczości	Wybór ulic o niskim wskaźniku przedsiębiorczości (niski poziom mierzony zerowym bądź ujemnym przyrostem nowych podmiotów działalności gospodarczej w latach 2014 - 2015)

Zabieg ten pozwolił na wytyczenie tych ulic i miejscowości, które charakteryzują się najwyższym poziomem negatywnych wskaźników, to jest spełniają kryterium koncentracji negatywnych zjawisk społecznych i poza społecznymi w największym stopniu.

W niniejszym Lokalnym Programie Rewitalizacji na lata 2016 – 2022 dla Gminy Otmuchów, w celu wyznaczenia terytorium charakteryzującego się koncentracją wielu negatywnych zjawisk, zdecydowano o włączeniu poszczególnych ulic Otmuchowa jedynie w przypadku spełnienia wszystkich trzech kryteriów, co uzasadnia „koncentrację negatywnych zjawisk społecznych na danym obszarze”³². Ponadto, cały obszar zdegradowany i rewitalizowany muszą spełnić wszystkie kryteria i wskaźniki, gdzie średnie wartości tych wskaźników dla obszarów muszą być wyższe bądź niższe od średniej dla całej gminy.

Tabela 22. Kryterium wysokiego poziomu przestępczości (kryterium społeczne): liczba zanotowanych w 2015 roku przestępstw na 1 tysięcy mieszkańców

nazwa ulicy	Ogólna liczba mieszkańców (osób zameldowanych na pobyt stały) w 2015 roku (stan na 31.12.2015)	Liczba zanotowanych przestępstw w 2015 roku	Wskaźnik: liczba zanotowanych przestępstw na 1000 mieszkańców	Wybór ulic z wysokim wskaźnikiem ilości przestępstw (wysoki poziom przestępczości mierzony wskaźnikiem ilości powyżej 5 przestępstw kryminalnych na 1000 mieszkańców)
ul. 1 Maja	241	3	12,45	V
Akacyjowa	6	0	0,00	
Bolesława Chrobrego	40	0	0,00	
Bolesława Krzywoustego	55	1	18,18	V

³² *Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa, 2 sierpnia 2016 roku.

Chełmońskiego	13	0	0,00	
Cicha	35	0	0,00	
Dąbrówki	3	0	0,00	
Fabryczna	79	1	12,66	V
Generała Sikorskiego	47	0	0,00	
Grodkowska	134	1	7,46	V
Grunwaldzka	59	0	0,00	
Kazimierza Odnowiciela	9	0	0,00	
Kazimierza Wielkiego	30	0	0,00	
Klematisów	13	0	0,00	
Klonowa	48	1	20,83	V
Kolejowa	17	0	0,00	
Konopnickiej	142	1	7,04	V
Konwaliowa	18	0	0,00	
Kossaka	80	2	25,00	V
Kościuszki	70	0	0,00	
Krakowska	312	9	28,85	V
Krokusowa	18	0	0,00	
Królowej Jadwigi	9	0	0,00	
Lipowa	32	3	93,75	V
Lompy	13	0	0,00	
Matejki	16	0	0,00	
Mickiewicza	415	12	28,92	V
Mieszka I	5	0	0,00	
Młyńska	9	0	0,00	
Mostowa	5	0	0,00	
Norwida	70	0	0,00	
Nyska	216	8	37,04	V
Ogrodowa	696	4	5,75	V
Opolska	20	0	0,00	
Orkana	16	1	62,50	V
Osiedle Lata Kwiatów	96	0	0,00	
Parkowa	2	1	500,00	V
Piastowska	100	0	0,00	
Plac Dzierżonia	4	0	0,00	
Plac Jana Pawła II	41	1	24,39	V
Plażowa	9	3	333,33	V
Powstańców Śląskich	24	0	0,00	
Prusa	33	0	0,00	

Reja	49	0	0,00	
Reymonta	19	0	0,00	
Roosvelta	28	4	142,86	V
Różana	9	0	0,00	
Rynek	251	6	23,90	V
Sienkiewicza	274	6	21,90	V
Stawowa	7	0	0,00	
Szkolna	33	0	0,00	
Św. Karola Boromeusza	4	0	0,00	
Traugutta	19	0	0,00	
Wałowa	1	0	0,00	
Warszawska	230	10	43,48	V
Wiejska	20	0	0,00	
Władysława Jagiełły	635	5	7,87	V
Władysława Łokietka	51	1	19,61	V
Wrocławska	2	0	0,00	
Wyspiańskiego	34	0	0,00	
Żeromskiego	21	0	0,00	
Sarnowice	297	2	6,73	V
Razem	5284			

Źródło: opracowanie własne na podstawie: dane Komisariatu Policji w Otmuchowie.

Tabela 23. Kryterium wysokiego poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego (kryterium społeczne): liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w 2015 roku na 1 tysięcy mieszkańców

nazwa ulicy	Ogólna liczba mieszkańców (osób zameldowanych na pobyt stały) w 2016 roku (stan na 31.12.2015)	Liczba rodzin korzystających ze świadczeń opieki społecznej w 2015 roku (ogółem)	Wskaźnik: liczba mieszkańców korzystających ze świadczeń opieki społecznej na 1000 mieszkańców	Wybór ulic o wysokim wskaźniku rodzin korzystających z opieki społecznej (wysoki poziom mierzony ilością powyżej 25 rodzin na 1000 mieszkańców)
ul. 1 Maja	241	19	78,84	V
Akacyjowa	6	0	0,00	
Bolesława Chrobrego	40	0	0,00	
Bolesława Krzywoustego	55	3	54,55	V
Chełmońskiego	13	0	0,00	

Cicha	35	5	142,86	V
Dąbrówki	3	0	0,00	
Fabryczna	79	6	75,95	V
Generała Sikorskiego	47	0	0,00	
Grodkowska	134	5	37,31	V
Grunwaldzka	59	0	0,00	
Kazimierza Odnowiciela	9	0	0,00	
Kazimierza Wielkiego	30	0	0,00	
Klematisów	13	0	0,00	
Klonowa	48	0	0,00	
Kolejowa	17	0	0,00	
Konopnickiej	142	6	42,25	V
Konwaliowa	18	0	0,00	
Kossaka	80	2	25,00	
Kościuszki	70	3	42,86	V
Krakowska	312	23	73,72	V
Krokusowa	18	0	0,00	
Królowej Jadwigi	9	0	0,00	
Lipowa	32	3	93,75	V
Lompy	13	2	153,85	V
Matejki	16	0	0,00	
Mickiewicza	415	22	53,01	V
Mieszka I	5	0	0,00	
Młyńska	9	1	111,11	V
Mostowa	5	0	0,00	
Norwida	70	1	14,29	
Nyska	216	9	41,67	V
Ogrodowa	696	19	27,30	V
Opolska	20	0	0,00	
Orkana	16	1	62,50	V
Osiedle Lata Kwiatów	96	3	31,25	V
Parkowa	2	0	0,00	
Piastowska	100	5	50,00	V
Plac Dzierżonia	4	0	0,00	
Plac Jana Pawła II	41	3	73,17	V
Plażowa	9	1	111,11	V
Powstańców Śląskich	24	2	83,33	V
Prusa	33	2	60,61	V
Reja	49	0	0,00	

Reymonta	19	1	52,63	V
Roosvelta	28	4	142,86	V
Różana	9	0	0,00	
Rynek	251	12	47,81	V
Sienkiewicza	274	15	54,74	V
Stawowa	7	0	0,00	
Szkolna	33	1	30,30	V
Św. Karola Boromeusza	4	0	0,00	
Traugutta	19	0	0,00	
Wałowa	1	0	0,00	
Warszawska	230	14	60,87	V
Wiejska	20	0	0,00	
Władysława Jagiełły	635	18	28,35	V
Władysława Łokietka	51	0	0,00	
Wrocławska	2	0	0,00	
Wyspiańskiego	34	2	58,82	V
Żeromskiego	21	1	47,62	V
Sarnowice	297	18	60,61	V
Razem	5284			

Źródło: opracowanie własne na podstawie: dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Otmuchowie.

Tabela 24. Kryterium niskiego poziomu przedsiębiorczości (kryterium gospodarcze): stosunek ilości zarejestrowanych podmiotów indywidualnej działalności gospodarczej w 2014 roku do ich ilości w roku 2015

nazwa ulicy	Łączna liczba zarejestrowanych podmiotów indywidualnej działalności gospodarczej w 2014	Łączna Liczba zarejestrowanych podmiotów indywidualnej działalności gospodarczej w roku 2015	Stosunek 2015 do 2014	Wybór ulic o niskim wskaźniku przedsiębiorczości (niski poziom mierzony zerowym bądź ujemnym przyrostem nowych podmiotów działalności gospodarczej w latach 2014 - 2015)
1 Maja	3	0	0,00	V
Akacyjowa	1	0	0,00	V
Bolesława Chrobrego	1	0	0,00	V
Bolesława Krzywoustego	0	0	-	V

Chełmońskiego	0	0	-	V
Cicha	0	0	-	V
Dąbrówki	0	0	-	V
Fabryczna	0	0	-	V
Generała Sikorskiego	0	0	-	V
Grodkowska	0	1	-	
Grunwaldzka	3	0	0,00	V
Kazimierza Odnowiciela	0	0	-	V
Kazimierza Wielkiego	0	0	-	V
Klematisów	0	0	-	V
Klonowa	0	1	-	
Kolejowa	0	0	-	V
Konopnickiej	0	2	-	
Konwaliowa	0	0	-	V
Kossaka	1	0	0,00	V
Kościuszki	0	0	-	V
Krakowska	3	3	1,00	V
Krokusowa	0	0	-	V
Królowej Jadwigi	0	0	-	V
Lipowa	1	0	0,00	V
Lompy	0	0	-	V
Matejki	0	0	-	V
Mickiewicza	2	1	0,50	V
Mieszka I	0	0	-	V
Młyńska	0	0	-	V
Mostowa	2	0	0,00	V
Norwida	2	0	0,00	V
Nyska	3	1	0,33	V
Ogrodowa	1	6	6,00	
Opolska	0	1	-	
Orkana	0	1	-	
Osiedle Lata Kwiatów	1	0	0,00	V
Parkowa	0	0	-	V
Piastowska	0	0	-	V
Plac Dzierżonia	0	0	-	V
Plac Jana Pawła II	0	0	-	V
Plażowa	0	1	-	
Powstańców Śląskich	0	0	-	V
Prusa	0	0	-	V

Reja	0	0	-	V
Reymonta	0	1	-	
Roosvelta	2	0	0,00	V
Różana	0	0	-	V
Rynek	3	3	1,00	V
Sienkiewicza	1	4	4,00	
Stawowa	0	0	-	V
Szkolna	0	0	-	V
Św. Karola Boromeusza	0	0	-	V
Traugutta	0	0	-	V
Wałowa	0	0	-	V
Warszawska	2	3	1,50	
Wiejska	0	0	-	V
Władysława Jagiełły	5	3	0,60	V
Władysława Łokietka	0	0	-	V
Wrocławska	0	0	-	V
Wyspiańskiego	0	0	-	V
Żeromskiego	0	0	-	V
Sarnowice	1	0	0,00	V

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Raport gminny o przedsiębiorcach działających na terenie gminy*, CEIDG (Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej), 2016.

Tabela 25. Wykaz poziomu osiągnięcia wskaźników (kryteriów) w podziale na ulice obszaru zdegradowanego

nazwa ulicy	Ogólna liczba mieszkańców (osób zameldowanych) w 2015 roku (stan na 31.12.2015)	Wybór ulic z wysokim wskaźnikiem ilości przestępstw (wysoki poziom przestępczości mierzony wskaźnikiem ilości powyżej 5 przestępstw kryminalnych na 1000 mieszkańców)	Wybór ulic o wysokim wskaźniku rodzin korzystających z opieki społecznej (wysoki poziom mierzony ilością powyżej 25 rodzin na 1000 mieszkańców)	Wybór ulic o niskim wskaźniku przedsiębiorczości (niski poziom mierzony zerowym bądź ujemnym przyrostem nowych podmiotów działalności gospodarczej w latach 2014 - 2015)
1 Maja	241	V	V	V
Akacyjowa	6			V
Bolesława Chrobrego	40			V
Bolesława Krzywoustego	55	V	V	V
Chełmońskiego	13			V
Cicha	35		V	V
Dąbrówki	3			V
Fabryczna	79	V	V	V
Generała Sikorskiego	47			V
Grodkowska	134	V	V	
Grunwaldzka	59			V
Kazimierza Odnowiciela	9			V
Kazimierza Wielkiego	30			V
Klematisów	13			V
Klonowa	48	V		

Kolejowa	17			V
Konopnickiej	142	V	V	
Konwaliowa	18			V
Kossaka	80	V		V
Kościuszki	70		V	V
Krakowska	312	V	V	V
Krokusowa	18			V
Królowej Jadwigi	9			V
Lipowa	32	V	V	V
Lompy	13		V	V
Matejki	16			V
Mickiewicza	415	V	V	V
Mieszka I	5			V
Młyńska	9		V	V
Mostowa	5			V
Norwida	70			V
Nyska	216	V	V	V
Ogrodowa	696	V	V	
Opolska	20			
Orkana	16	V	V	
Osiedle Lata Kwiatów	96		V	V
Parkowa	2	V		V
Piastowska	100		V	V
Plac Dzierżonia	4			V
Plac Jana Pawła II	41	V	V	V

Plażowa	9	V	V	
Powstańców Śląskich	24		V	V
Prusa	33		V	V
Reja	49			V
Reymonta	19		V	
Roosvelta	28	V	V	V
Różana	9			V
Rynek	251	V	V	V
Sienkiewicza	274	V	V	
Stawowa	7			V
Szkolna	33		V	V
Św. Karola Boromeusza	4			V
Traugutta	19			V
Wałowa	1			V
Warszawska	230	V	V	
Wiejska	20			V
Władysława Jagiełły	635	V	V	V
Władysława Łokietka	51	V		V
Wrocławska	2			V
Wyspiańskiego	34		V	V
Żeromskiego	21		V	V
Sarnowice	297	V	V	V
Razem	5284			

Źródło: opracowanie własne.

Powyższe zestawienie pozwala na wskazanie ulic Miasta, które charakteryzują się koncentracją wszystkich trzech negatywnych zjawisk społecznych i gospodarczych. Zgodnie z Wytycznymi, ulice te zostały zakwalifikowane w zasięg obszaru zagrożonego (zdegradowanego). Ponadto, do obszaru zagrożonego postanowiono włączyć dodatkowo trzy ulice: ulicę Kolejową, ulicę Plażową oraz ulicę Szkolną. Decyzja ta jest uzasadniona kilkoma względami. Po pierwsze, ulice te sąsiadują bezpośrednio z ulicami wybranymi do obszaru zagrożonego, przez co ich włączenie w zakres terytorialny podniesie w sposób wyraźny spójność przestrzenną całego obszaru. Po drugie, projekty realizowane w ramach niniejszego Programu Rewitalizacji będą silnie oddziaływały na te ulice, wpływając na poziom życia mieszkańców. Od ich efektywnego wdrożenia zależy skuteczność całości działań społecznych i infrastrukturalnych. Po trzecie, ulice: Kolejowa, Plażowa i Szkolna, pomimo niespełnienia wszystkich wymaganych kryteriów, cechują się niskim słabym wskaźnikiem rozwoju gospodarczego i społecznego, co uzasadnia potrzebę podjęcia działań naprawczych. Podniesienie poziomu przedsiębiorczości we wskazanych ulicach przyczyni się do tworzenia nowych miejsc pracy i ułatwienia dostępu do wielu usług dla pozostałych mieszkańców z obszaru zagrożonego. Po czwarte, ulice te stanowią bardzo istotne, strategiczne tereny z punktu widzenia rozwoju lokalnego całego Miasta i Gminy, a co za tym idzie, włączenie ich w obszar zdegradowany pozwala na podporządkowanie Programu Rewitalizacji celom i kierunkom rozwoju ujętym w *Strategii Rozwoju Gminy Otmuchów na lata 2004 – 2020*.

Do obszaru zdegradowanego i rewitalizowanego zostały ponadto włączone ulice: Zamkowa i Smolenia, nie ujęte w diagnozie problemowej, przedstawionej powyżej. Brak oceny tych ulic za pomocą wybranych w niniejszym Programie wskaźników i kryteriów wynika z niezamieszkania tego obszaru. Uzasadnienie objęcia ul. Zamkowej i ul. Smolenia procesem rewitalizacji wynika jednak z ich ścisłej bliskości i integralności z ul. Rynek oraz z Ratuszem Miejskim, które zostały zakwalifikowane do obszaru zagrożonego. Włączenie ulic warunkuje możliwość realizacji projektów na obszarze Rynku, charakteryzującym się dużą ilością starych, zabytkowych kamienic i wysokim stanem wyeksploatowania dróg i chodników. Integralność ul. Zamkowej i Smolenia z Rynkiem potwierdzają ponadto dokumenty planistyczne Otmuchowa, w tym: *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Otmuchów* oraz *Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2016 - 2019* (źródła do dokumentów podano w Diagnozie). Ulice te stanowią przedłużenie Rynku, tym samym, projekty realizowane na całym tym obszarze warunkują efektywność założonych celów. Potwierdzają to zapisy Wytycznych na poziomie ministerialnym, zgodnie z którymi "do objęcia wsparciem można jednak dopuszczać także

projekty rewitalizacyjne zlokalizowane poza tym obszarem, jeśli służą one realizacji celów wynikających z programu rewitalizacji³³.

Podsumowując powyższe zestawienia, obszar zagrożony obejmuje następujące ulice i miejscowości:

Tabela 26. Zakres obszaru zdegradowanego (obszaru zagrożonego)

nazwa ulicy	Ogólna liczba mieszkańców (osób zameldowanych na pobyt stały) w 2015 roku (stan na 31.12.2015)
ul. 1 Maja	241
Bolesława Krzywoustego	55
Fabryczna	79
Kolejowa	17
ul. Krakowska	312
Lipowa	32
Mickiewicza	415
Nyska	216
Plac Jana Pawła II	41
Plażowa	9
Roosvelta	28
Rynek	251
Smolenia	0
Szkolna	33
Władysława Jagiełły	635
Zamkowa	0
m. Sarnowice	297
Razem	2661

Źródło: opracowanie własne.

Obszar zdegradowany charakteryzuje się w bardzo wysokim stopniu natężeniem negatywnych zjawisk społecznych oraz gospodarczych, obszar rewitalizowany jest w niniejszym Programie tożsamy z obszarem zdegradowanym. Jest to motywowane faktem,

³³ Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 - 2020, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2015.

iż wyznaczone ulice i miejscowości znajdują się w zasięgu terenów uznanych za bardzo istotne z punktu widzenia rozwoju całego Miasta. Obszar ten spełnia też kryteria maksymalnej ilości do 30% liczby ludności oraz 20% obszaru terytorialnego całej gminy.

Obszar rewitalizowany obejmuje zatem następujące ulice i miejscowości:

nazwa ulicy	Ogólna liczba mieszkańców (osób zameldowanych na pobyt stały) w 2015 roku (stan na 31.12.2015)
ul. 1 Maja	241
Bolesława Krzywoustego	55
Fabryczna	79
Kolejowa	17
ul. Krakowska	312
Lipowa	32
Mickiewicza	415
Nyska	216
Plac Jana Pawła II	41
Plażowa	9
Roosvelta	28
Rynek	251
Smolenia	0
Szkolna	33
Władysława Jagiełły	635
Zamkowa	0
m. Sarnowice	297
Razem	2661

Obszar rewitalizowany obejmuje całe ulice, wraz z poszczególnymi nieruchomościami i adresami położonymi wzdłuż nich:

- ul. 1 Maja z adresami od nr 1 do 45 wraz z mostem kolejowym;
- ul. B. Krzywoustego od nr 1 do 17;
- ul. Fabryczna od nr 2 do 10;
- ul. Kolejowa (w tym nr 6);
- ul. Krakowska od nr 1 do 56, w tym Zespół Szkół w Otmuchowie oraz Szkoła Podstawowa, Kościół św. Anny;
- ul. Lipową od nr 1 do 7A;

- ul. A. Mickiewicza od nr 1 do 49 (w tym teren dworca autobusowego);
- ul. Nyską od nr 1 do 28 wraz z Wieżą Wróbla;
- Plac Jana Pawła II od nr 1 do 5, w tym z budynkami parafii oraz Kościołem pw. Świętego Mikołaja i Franciszka Ksawerego;
- ul. Plażowa od nr 1 do 12, w tym m.in. ośrodki wypoczynkowe i kluby żeglarskie;
- ul. Roosevelta od nr 2 do 10;
- Rynek od nr 1 do 42, w tym Obiekt Ratusza Miejskiego, Tereny skwerów znajdujących się na Rynku;
- ul. Smolenia;
- ul. Szkolna od nr 1 do 3B, w tym obiekt Miejsko Gminnego Domu Kultury w Otmuchowie;
- Osiedle Jagiełły od nr 1 do 56, w tym Publiczne Przedszkole nr 2 z Oddziałem Żłobkowym w Otmuchowie;
- ul. Zamkowa od nr 2 do 6, w tym Zamek Biskupi wraz z całym wzgórzem Zamkowym oraz Budynek Urzędu Miejskiego tzw. Zamek Dolny.

Uzupełnienie obszaru rewitalizowanego stanowi miejscowość Sarnowice, która zgodnie z planami zostanie włączona w obszar miasta.

Obszar wsparcia do rewitalizacji został graficznie przedstawiony w Załączniku nr 2 do niniejszego Programu.

Średnie wartości każdego ze wskaźników w wytyczonym obszarze zdegradowanym i rewitalizowanym zostały pozytywnie zweryfikowane względem wartości referencyjnych dla obszaru całej gminy. Obszar wsparcia charakteryzuje się wysokim poziomem przestępczości oraz wysokim stopniem ubóstwa i wykluczenia społecznego. Ponadto, obszar zdegradowany wykazuje znaczne potrzeby naprawcze w dziedzinie infrastruktury, przedsiębiorczości i tworzenia działalności gospodarczej. Wybrany obszar rewitalizacji spełnia także kryteria maksymalnej wartości do 30% ilości mieszkańców całej gminy oraz 20% wielkości terytorium całej gminy.

Tabela 27. Wartości wskaźników dla obszaru zagrożonego i rewitalizowanego względem wartości referencyjnych dla gminy

Rodzaj wskaźnika	Wartość wskaźnika dla wybranego obszaru zdegradowanego	Wartość wskaźnika dla wybranego obszaru rewitalizowanego	Wartość referencyjna wskaźnika dla całej gminy Otmuchów	Osiągnięcie założeń Lokalnego Programu Rewitalizacji
Wskaźnik: Niski poziom bezpieczeństwa i wysoki poziom przestępczości (kryterium społeczne): liczba zanotowanych w 2015 roku przestępstw kryminalnych na 1 tysięcy mieszkańców	21,87	21,87	14,10 ³⁴	Kryterium spełnione
Wskaźnik: Wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego (kryterium społeczne): liczba osób korzystających z pomocy społecznej w 2015 roku na 1 tysięcy mieszkańców	53,36	53,36	53,08 ³⁵	Kryterium spełnione
Wskaźnik: Niski poziom przedsiębiorczości (kryterium gospodarcze): stosunek ilości nowo zarejestrowanych podmiotów indywidualnej działalności gospodarczej w 2015 roku do ich ilości w roku 2014	0,46	0,46	0,987 ³⁶	Kryterium spełnione

Źródło: opracowanie własne.

³⁴ W Gminie Otmuchów w 2015 roku zanotowano w sumie 195 przestępstw na 13827 mieszkańców.

³⁵ W Gminie Otmuchów w 2015 roku z pomocy społecznej korzystały łącznie 734 rodziny na 13827 mieszkańców.

³⁶ W Gminie Otmuchów w 2014 roku powstało 77, a w 2015 roku 76 indywidualnych działalności gospodarczych.

Tabela 28. Spełnienie kryteriów wielkości i ilości mieszkańców obszaru rewitalizowanego

Kryterium zawarte w Wytocznych	Wymagana wartość wskaźnika	Wartość wskaźnika dla obszaru rewitalizowanego
Kryterium wielkości obszaru	mniej niż 20%	mniej niż 10%
Kryterium ilości mieszkańców	mniej niż 30%	19,24 % ³⁷

Źródło: opracowanie własne.

Rozdział V. Wizja, cele i efekty Programu Rewitalizacji. Komplementarność oraz źródła finansowania

1. Cel główny i cele szczegółowe Programu Rewitalizacji

Aby dany obszar, w tym przypadku gminę i miasto Otmuchów zrewitalizować, niezbędne zadanie stanowi określenie celów dla podejmowanych w ich następstwie działań.

Główny cel Miasta i Gminy Otmuchów w ramach niniejszego Programu stanowi pełna i efektywna rewitalizacja infrastruktury miejskiej, wpływająca bezpośrednio na procesy niwelowania negatywnych zjawisk społeczno – gospodarczych i poprawiająca spójność przestrzenną. Wpisując się w charakterystykę procesu odnowy gminy, założone cele szczegółowe zostały podzielone w dwóch nadrzędnych kategoriach, świadczących o istocie rewitalizacji, to jest: w obszarze infrastrukturalno – przestrzennym oraz obszarze społeczno - gospodarczym.

W ramach obszaru infrastrukturalno – przestrzennego do celów szczegółowych dla Otmuchowa zaliczono:

- Zwiększenie walorów estetycznych przestrzeni miejskiej (w postaci nieruchomości i infrastruktury płaskiej) (Cel szczegółowy 1);
- Modernizację oraz poprawę stanu technicznego budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej (Cel szczegółowy 2);
- Poprawa stanu technicznego i rozwój infrastruktury drogowej (Cel szczegółowy 3);
- Rozwój sieci chodników i ścieżek rowerowych wraz z zagospodarowaniem zieleni miejskiej (Cel szczegółowy 4);
- Odtworzenie wartości zabytkowych, historycznych i artystycznych zabudowy miejskiej (Cel szczegółowy 5);

³⁷ Wartość wskaźnika wynika ze stosunku ilości mieszkańców całej gminy (13827 mieszkańców) do ilości mieszkańców obszaru rewitalizowanego (2661) w 2015 roku.

- Wspieranie gospodarki niskoemisyjnej i modernizacji energetycznej w mieście (Cel szczegółowy 6).

W obszarze społecznym na lepszą sytuację mieszkańców Gminy Otmuchów wpłynie realizacja następujących celów:

- Aktywność i integracja społeczna osób zamieszkujących obszary zdegradowane (Cel szczegółowy 7);
- Zniwelowanie koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, takich jak bezrobocie czy przestępczość w przestrzeni miejskiej (Cel szczegółowy 8).

W przypadku obszaru gospodarczego, do najważniejszych celów zaliczono:

- Aktywizację i wzmocnienie lokalnej przedsiębiorczości wykorzystującej efekty modernizacji infrastrukturalnej i przestrzennej (Cel szczegółowy 9);
- Powstawanie nowych miejsc pracy i wzrost aktywizacji zawodowej mieszkańców obszaru zdegradowanego (Cel szczegółowy 10).

Poszczególne cele wynikają z przeprowadzonej diagnozy społeczno – gospodarczej i infrastrukturalnej gminy i miasta Otmuchów oraz wyników badań pokazujących oczekiwania władz i mieszkańców miasta względem rozwiązywania określonych problemów. Ponadto, treść i podział celów determinują zestawienie kryteriów wyboru obszaru wsparcia, tak aby w maksymalnym stopniu podkreślić spójność całego procesu rewitalizacji. Wybrane cele szczegółowe determinować będą podejmowane działania, w które wpisane zostaną zgłoszone i przyjęte projekty, bazujące na poprawie sytuacji społecznej, infrastrukturalnej i przestrzennej miasta.

Tabela 29. Cele szczegółowe Programu w obszarze infrastrukturalno - przestrzennym

Cel główny	Pełna i efektywna rewitalizacja infrastruktury miejskiej, wpływająca bezpośrednio na procesy niwelowania negatywnych zjawisk społeczno – gospodarczych i poprawiająca spójność przestrzenną
Cel szczegółowy 1	Zwiększenie walorów estetycznych przestrzeni miejskiej (w postaci nieruchomości i infrastruktury płaskiej)
Cel szczegółowy 2	Modernizację oraz poprawę stanu technicznego budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej
Cel szczegółowy 3	Poprawa stanu technicznego i rozwój infrastruktury drogowej
Cel szczegółowy 4	Rozwój sieci chodników i ścieżek rowerowych wraz z zagospodarowaniem zieleni miejskiej
Cel szczegółowy 5	Odtworzenie wartości zabytkowych, historycznych i artystycznych zabudowy miejskiej
Cel szczegółowy 6	Wspieranie gospodarki niskoemisyjnej i modernizacji energetycznej w mieście

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 30. Cele szczegółowe Programu w obszarze społeczno - gospodarczym

Cel główny	Pełna i efektywna rewitalizacja infrastruktury miejskiej, wpływająca bezpośrednio na procesy niwelowania negatywnych zjawisk społeczno – gospodarczych i poprawiająca spójność przestrzenną
Cel szczegółowy 7	Aktywność i integracja społeczna osób zamieszkujących obszary zdegradowane
Cel szczegółowy 8	Zniwelowanie koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, takich jak bezrobocie czy przestępczość w przestrzeni miejskiej
Cel szczegółowy 9	Aktywizację i wzmocnienie lokalnej przedsiębiorczości wykorzystującej efekty modernizacji infrastrukturalnej i przestrzennej
Cel szczegółowy 10	Powstawanie nowych miejsc pracy i wzrost aktywizacji zawodowej mieszkańców obszaru zdegradowanego

Źródło: opracowanie własne.

2. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji oraz efekty rewitalizacji

W wyznaczonym obszarze rewitalizacji w Gminie Otmuchów zidentyfikowano wyraźne spiętrzenie problemów natury infrastrukturalnej, społecznej i gospodarczej. Do głównych negatywnych zjawisk zaliczono:

- postępującą degradację przestrzeni publicznej i zabudowy;
- zły stan techniczny budynków;
- zły stan techniczny dróg i chodników
- brak dostatecznej infrastruktury otaczającej, w formie ścieżek rowerowych, placów, zieleni miejskiej;
- niską efektywność energetyczną budynków oraz niesprawne instalacje techniczne;
- niewystarczający poziom usług i handlu;
- negatywne zjawiska społeczne w postaci bezrobocia (w tym bezrobocia długotrwałego), ubóstwa i przestępczości;
- szczupłe zasoby finansowe mieszkańców na rozwój samodzielnej przedsiębiorczości;
- miejscowe zaburzenia struktury funkcjonalno-przestrzennej;
- niedostateczny estetyczny wizerunek miasta.

W wyniku wyżej przedstawionych czynników, na wytyczonym obszarze zdegradowanym (tożsamym z obszarem rewitalizowanym) występuje zjawisko niedostatecznej jakości warunków życia mieszkańców, przejawiającej się w istnieniu wielu zniszczonych i zaniedbanych budynków, przy niedostatecznej infrastrukturze płaskiej. Główny problem stanowi postępująca degradacja przestrzenna połączona z nasileniem problemów społecznych i gospodarczych. Degradacja przejawia się w postępującej destrukcji tkanki urbanistycznej i architektonicznej i wymaga kompleksowej rewitalizacji technicznej i społecznej. Renowacja ulic, dróg czy nieruchomości użytkowych (innych niż mieszkalne) jest konieczna przede wszystkim dla poprawy standardu życia i rozwoju społecznego.

Główną wizję po przeprowadzeniu procesu rewitalizacji stanowić będzie obszar o zrównoważonym rozwoju społeczno – gospodarczym z uporządkowaną przestrzenią i zmodernizowaną infrastrukturą oraz odnowioną estetyką miasta na rzecz poprawy jakości życia mieszkańców.

W praktyce, do efektów szczegółowych Lokalnego Programu Rewitalizacji zaliczają się:

- zapobieżenie lub zmniejszenie skali problemów społecznych (w tym spadek bezrobocia, tworzenie nowych miejsc pracy w miejscach rewitalizowanych, spadek ubóstwa);
- poprawa estetyki przestrzennej miasta (poprzez remonty i modernizację elewacji budynków, remonty wewnątrz budynków, remonty i rozbudowę infrastruktury ulicznej, drogowej, chodnikowej, infrastruktury zieleni miejskiej);
- podniesienie walorów turystycznych i kulturowych miasta;
- uporządkowanie „starej tkanki urbanistycznej”;
- uzyskanie ładu przestrzennego w mieście;
- poprawa standardu budynków;
- ożywienia społeczno-gospodarcze;
- poprawa wizerunku i integracji lokalnej mieszkańców.

Na terenie rewitalizowanym w Otmuchowie zostanie odnowiona zabudowa miejska w postaci budynków użyteczności publicznej, budynków oraz infrastruktury im towarzyszącej w postaci wyremontowanych dróg, jezdni i chodników. Poprawie jakości technicznej towarzyszyć będą działania na rzecz zmiany wizerunku i ogólnej estetyki wizualnej obiektów, co pozytywnie wpłynie na całościowy wizerunek miasta i gminy. W celu zapewnienia mieszkańcom wyższego poziomu życia oraz zwiększenia atrakcyjności turystycznej Otmuchowa, podjęte przedsięwzięcia rewitalizacyjne doprowadzą do powstania na obszarze wsparcia odnowionych terenów rekreacyjno - wypoczynkowych, wyposażonych w odpowiednią infrastrukturę (ławki, skwery, zieleń miejska etc.).W przyszłości pojawią się nowe punkty usługowe, miejsca odpoczynku i aktywnego spędzenia czasu, obiekty kultury,

świetlice i miejsca spotkań - zaspokajające potrzeby użytkowników. Dzięki tym zabiegom, w mieście pojawią się inwestorzy i turyści, co przyczyni się do ożywienia gospodarczego, tworzenia nowych podmiotów rynkowych i powstawania nowych miejsc pracy (co w efekcie zredukuje poziom bezrobocia i ubóstwa). Poza tym, dzięki renowacji obiektów i modernizacji ulic, zwiększy się znacząco poziom bezpieczeństwa w postaci wypadków drogowych czy przestępczości.

Aby lepiej zobrazować potencjalne efekty wdrożenia projektów z zakresu Lokalnego Programu Rewitalizacji, w dokumencie opracowano proponowany katalog wskaźników produktu i rezultatu, służących do mierzenia postępów i monitorowania prac nad realizacją LPR. Podczas realizacji programu oraz po jego zakończeniu możliwe będzie oszacowanie efektów rewitalizacji w stosunku do stanu wyjściowego (obecnego).

Tabela 31. Proponowane wskaźniki produktu Lokalnego Programu Rewitalizacji

Numer Wskaźnika	Rodzaj Wskaźnika produktu	Jednostka miary
Wskaźnik nr 1	Ilość rewitalizowanych (wyremontowanych / zmodernizowanych / rozbudowanych) budynków	Sztuki
Wskaźnik nr 2	Ilość km ² wyremontowanych / zmodernizowanych / rozbudowanych dróg	Ilość km ²
Wskaźnik nr 3	Ilość km ² wyremontowanych / zmodernizowanych / rozbudowanych chodników i ścieżek rowerowych	Ilość km ²
Wskaźnik nr 4	Ilość ulic o utworzonym / zmodernizowanym systemie oświetlenia	Sztuki

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 32. Proponowane wskaźniki rezultatu Lokalnego Programu Rewitalizacji

Numer wskaźnika	Rodzaj wskaźnika rezultatu	Jednostka miary
Wskaźnik nr 5	Ilość zrealizowanych inicjatyw na rzecz aktywizacji i integracji mieszkańców	Sztuki
Wskaźnik nr 6	Ilość programów i inicjatyw na rzecz walki z ubóstwem, przestępczością i bezrobociem	Sztuki
Wskaźnik nr 7	Ilość inicjatyw na rzecz promocji przedsiębiorczości	Sztuki

Źródło: opracowanie własne.

Sposoby oceny realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji zostaną wyznaczone w ramach procesu zarządzania i monitorowania, przedstawionych w dalszej części dokumentu.

Powyżej zaprezentowane wskaźniki pozwalają mierzyć efektywność określonych projektów, zaproponowanych w niniejszym dokumencie. Ich wykonanie służy jednak także osiągnięciu założonych celów i zniwelowaniu negatywnych zjawisk. Dlatego też, osobną kategorię wskaźników stanowią będą tzw. wskaźniki oddziaływania, czyli na przykład miernik spadku bezrobocia, wskaźnik zmniejszania się ilości przestępstw czy wskaźnik dynamiki przedsiębiorczości (zwiększającej się ilości nowo powstających przedsiębiorstw).

3. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami rewitalizacyjnymi

Lokalny Program Rewitalizacji na lata 2016 - 2022 dla Gminy Otmuchów powstał w oparciu o zasadę komplementarności zarówno wewnętrznej (spójność działań i zarządzania Programem), jak i zewnętrznej (spójność Programu wobec innych dokumentów strategicznych czy środków finansowych z innych źródeł niż UE). Przede wszystkim, podstawowy instrument komplementarności stanowiło dokładne powiązanie działań rewitalizacyjnych ze strategicznymi decyzjami gminy na innych polach, co skutkuje lepszą koordynacją tematyczną i organizacyjną działań administracji (tzw. komplementarność problemowa)³⁸. Komplementarność proceduralno-instytucjonalną zastosowano w przypadku procesu partycypacji społecznej przy tworzeniu i wdrażaniu LPR oraz przygotowaniu systemu zarządzania i harmonogramu realizacji projektów w jego ramach.

W zgodzie z zasadą komplementarności międzyokresowej, diagnozę i identyfikację kluczowych problemów regionu opracowano w oparciu o dotychczasowe doświadczenia i wnioski z poprzedniej realizacji działań. Ponadto, zestawienie celów i efektów rewitalizacji także stoi w pełnej harmonii z obranymi już w poprzedniej perspektywie finansowej Unii Europejskiej kierunkami rozwoju. W procesie wyznaczenia obszaru wsparcia i wyboru projektów rewitalizacyjnych kierowaną się zasadą komplementarności międzyokresowej tak, aby, po pierwsze, uzupełnić przedsięwzięcia już zrealizowane (a nie je dublować), a po drugie, skierować projekty na tereny wcześniej pomijane, gdzie występuje degradacja. Połączenie doświadczenia z lat 2007 - 2013 z projektem rewitalizacji 2014 - 2020 pozwoli miastu i gminie Otmuchów w sposób efektywny wdrożyć politykę rozwoju lokalnego.

W opracowaniu niniejszego Lokalnego Programu Rewitalizacji kierowano się zasadami komplementarności między poszczególnymi przedsięwzięciami także w ujęciu finansowym, co kontekście polityki spójności 2014 - 2020 oznacza, że projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne, wynikające z programu rewitalizacji opierają się na konieczności umiejętnego uzupełniania i łączenia wsparcia z różnych funduszy Unii

---

³⁸ *Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2016

Europejskiej i innych źródeł pomocowych. Zgodnie z Wytycznymi na poziomie ministerialnym, *"silna koordynacja i synergia projektów rewitalizacyjnych finansowanych szczególnie w ramach EFS i EFRR jest konieczna dla uzyskania korzystnych efektów dla obszarów rewitalizacji"*³⁹.

4. Źródła finansowania Lokalnego Programu Rewitalizacji. Indykatywne ramy finansowe realizowanych projektów

Do źródeł finansowania projektów, zaproponowanych i zgłoszonych w niniejszym LPR, zaliczają się zarówno środki własne (w ramach budżetu) samorządu terytorialnego Otmuchowa, ale także środki pomocowe na poziomie krajowym (programy krajowe) oraz europejskim w formie współfinansowania z funduszy i działań strukturalnych Unii Europejskiej. Poniżej przedstawiono potencjalne możliwości finansowania Programu:

- Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Opolskiego na lata 2014 - 2020 – planowane w programie inwestycje mogą być dofinansowane ze środków RPO, w szczególności w ramach: Oś Priorytetowa X Inwestycje w infrastrukturę społeczną, Działanie 10.2 Inwestycje wynikające z Lokalnych Planów Rewitalizacji (projekty współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Opolskiego 2014 – 2020);
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014 - 2020 – działania i konkursy w obszarze modernizacji budynków, efektywności energetycznej czy niskoemisyjności oraz ochrony dziedzictwa kulturowego (w szczególności: Oś priorytetowa I Zmniejszenie emisyjności gospodarki, Działanie 1.3 Wspieranie efektywności energetycznej w budynkach, Oś priorytetowa VIII Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury, Działanie 8.1 Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury);
- Narodowy oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, zadania z zakresu termomodernizacji (obejmujące ocieplenie budynków, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej);
- Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego – w ramach naboru na dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, znajdujących się na obszarze województwa opolskiego;
- Budżet Gminy Otmuchów – w ramach realizacji zadań własnych i udziałów w programach unijnych przy zabezpieczeniu wkładu własnego.

W oparciu o analizę perspektywicznych źródeł finansowania, przewiduje się ponadto możliwość skorzystania z następujących źródeł finansowania:

---

³⁹ *Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2016.

- Subwencje z budżetu państwa (np. część "drogowa" rezerwy subwencji ogólnej).
- Środki Unii Europejskiej w ramach innych niż wyżej wymienione Programów Operacyjnych.
- Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweski Mechanizm Finansowy.

Komplementarność finansowa oznacza także zdolność łączenia prywatnych i publicznych źródeł finansowania, przy założeniu, że stymulowanie endogenicznych zdolności inwestycyjnych ma kluczowe znaczenie dla dynamiki pożądanых zmian. Dlatego też, za możliwe i pomocne uznaje się środki dotacyjne na rewitalizację pochodzące ze źródeł prywatnych, w formie inwestycji funduszy kapitałowych, inwestycji podmiotów prywatnych i innych.

Zgodnie z zasadą dodatkowości i subsydiarności Unii Europejskiej, poszczególne przedsięwzięcia w ramach niniejszego Programu realizowane będą przede wszystkim przy wykorzystaniu środków zewnętrznych (głównie w ramach funduszy i działań strukturalnych Unii Europejskiej), ale także przy udziale środków własnych gminy oraz środków poza publicznych (np. w przypadku termomodernizacji budynków czy projektów o charakterze integracyjnym i społecznym). Indykatywne ramy finansowe przedsięwzięć wraz z wielkościami nakładów i wskazanymi źródłami współfinansowania, zostały zaprezentowane w poniższym zestawieniu.

Indykatywne ramy finansowe projektów i przedsięwzięć realizowanych w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji

Lp.	Nazwa projektu	Nazwa wnioskodawcy	Planowane nakłady	Źródła finansowania	Szacunkowy termin realizacji
1	Rewitalizacja infrastruktury centralnej, historycznej części miasta - 2 etapy	Gmina Otmuchów	4,8 mln zł - 5,8mln zł	Fundusze i działania strukturalne Unii Europejskiej (do 85%), środki krajowe (do 10%), środki własne gminy (minimum 5%)	2017 - 2022
1.1	Etap 1. Rewitalizacja infrastruktury centralnej, historycznej części miasta - Remont infrastruktury Placu Jana Pawła II, ul. Roosevelta, część ulicy Krakowskiej	Gmina Otmuchów	1,8 mln.	Fundusze i działania strukturalne Unii Europejskiej (do 85%), środki krajowe (do 10%), środki własne gminy (minimum 5%)	2017 - 2022
1.2.	Etap 2. Rewitalizacja infrastruktury centralnej, historycznej części miasta w obrębie Rynku i jego okolic (ul. Nyska, Mickiewicza, Zamkowa, Smolenia, Szkolna)	Gmina Otmuchów	3 – 4 mln zł	Fundusze i działania strukturalne Unii Europejskiej (do 85%), środki krajowe (do 10%), środki własne gminy	2017 - 2022

				(minimum 5%)	
2	Rewitalizacja ulic: Krakowskiej i Kolejowej	Gmina Otmuchów	2 mln zł	Fundusze i działania strukturalne Unii Europejskiej (do 85%), środki krajowe (do 10%), środki własne gminy (minimum 5%)	2017 - 2020
3	Modernizacja ulicy Fabrycznej	Gmina Otmuchów	800 tys zł	Fundusze i działania strukturalne Unii Europejskiej (do 85%), środki krajowe (do 10%), środki własne gminy (minimum 5%)	2017 - 2020
4	Przebudowa obiektu byłego dworca autobusowego oraz placu manewrowego o pow. 675m2 przy ulicy Mickiewicza w Otmuchowie	Gmina Otmuchów	800 tys zł	Fundusze i działania strukturalne Unii Europejskiej (do 85%), środki krajowe (do 10%), środki własne gminy (minimum 5%)	2017 - 2020
5	Modernizacja i komunikacyjne wykorzystanie mostu kolejowego przy ulicy 1 go Maja w Otmuchowie	Gmina Otmuchów	1,5 mln zł	Fundusze i działania strukturalne Unii Europejskiej (do 85%), środki krajowe (do 10%), środki własne gminy (minimum 5%)	2017 - 2020
6	Przebudowa drogi gminnej nr 106968 O przy ul. Lipowej w Otmuchowie	Gmina Otmuchów	1 mln zł	Fundusze i działania strukturalne Unii Europejskiej (do 85%), środki krajowe (do 10%), środki własne gminy (minimum 5%)	2017 - 2020
7	Termomodernizacja Szkoły Podstawowej oraz Zespołu Szkół w Otmuchowie zlokalizowanych na ulicy Krakowskiej	Gmina Otmuchów	1 mln zł	Fundusze i działania strukturalne Unii Europejskiej (do 85%), środki krajowe (do 10%), środki własne gminy (minimum 5%)	2017 - 2020
8	Rewitalizacja osiedla Jagiełły	Gmina Otmuchów/Spółdzielnia mieszkaniowa Władysława Jagiełły 54, 48-385 Otmuchów	1 mln zł	Fundusze i działania strukturalne Unii Europejskiej (do 85%), środki krajowe (do 10%), środki własne gminy (minimum 5%)	2017 - 2022
9	Utworzenie Centrum Aktywności Społecznej w Otmuchowie	Gmina Otmuchów	700 tys zł	Fundusze i działania strukturalne Unii Europejskiej (do 85%), środki krajowe (do 10%), środki	2017 - 2020

				własne gminy (minimum 5%)	
10	Utworzenie Centrum Aktywności Gospodarczej w Otmuchowie	Gmina Otmuchów	1 mln zł	Fundusze i działania strukturalne Unii Europejskiej (do 85%), środki krajowe (do 10%), środki własne gminy (minimum 5%)	2017 - 2020
11	Utworzenie miejsc spotkań międzypokoleniowych wraz z animacją atrakcyjnych zajęć integrujących społeczność lokalną - miejsca spotkań na terenach zielonych, animacja zajęć w obiektach gminy i organizacji pozarządowych	Gmina Otmuchów	2 mln zł	Fundusze i działania strukturalne Unii Europejskiej (do 85%), środki krajowe (do 10%), środki własne gminy (minimum 5%)	2017 - 2022
12	Adaptacja ośrodka Skalnik na Dom Pomocy Społecznej	Gmina Otmuchów	2,5 mln zł	Fundusze i działania strukturalne Unii Europejskiej (do 85%), środki krajowe (do 10%), środki własne gminy (minimum 5%)	2017 - 2022
13	Organizacja szkoleń i programów wsparcia dla osób bezrobotnych i pracujących zainteresowanych przekwalifikowaniem (we współpracy z lokalnymi pracodawcami, z uwzględnieniem ich aktualnych i prognozowanych potrzeb)	Gmina Otmuchów	1,5 mln zł	Fundusze i działania strukturalne Unii Europejskiej (do 85%), środki krajowe (do 10%), środki własne gminy (minimum 5%)	2017 - 2022
Łączna pula nakładów w ramach LPR			Ok 20,6 mln zł - 21,6 mln zł		

Źródło: opracowanie własne.

Rozdział VI. Projekty

W niniejszej części przedstawiono projekty, które zostały zgłoszone do Programu Rewitalizacji w ramach procesu konsultacji społecznych i zbierania formularzy projektowych. Projekty te odpowiadają na zdiagnozowane na wytyczonym obszarze zdegradowanym i rewitalizowanym potrzeby i negatywne zjawiska. W charakterystyce, zaprezentowanej w poniższej Tabeli, odniesiono się do problemów, na które projekty odpowiadają, celów i działań oraz spodziewanych efektów i rezultatów poszczególnych prac. Tematyka przedsięwzięć uzupełnia się, a o końcowej efektywności całego procesu rewitalizacji miasta Otmuchów decyduje komplementarność i współrealizowanie projektów.

Zaproponowane w niniejszym dokumencie projekty dzielą się na przedsięwzięcia o charakterze typowo infrastrukturalnym i przestrzennym, oraz inicjatywy o charakterze społecznym i gospodarczym, służące przeciwdziałaniu negatywnym zjawiskom w tych obszarach.

Tabela 33. Zestawienie projektów do rewitalizacji w ramach Programu

LP	Nazwa projektu	Nazwa wnioskodawcy	Krótki opis problemu	Cel / cele projektu	Zakres realizowanych zadań	Miejsce realizacji projektu	Szacunkowa wartość projektu	Prognozowane produkty i rezultaty
1.	Rewitalizacja infrastruktury centralnej, historycznej części miasta - 2 etapy	Gmina Otmuchów	Ze względu na skalę i zakres niezbędnej interwencji oraz chęć ograniczenia jej uciążliwości dla mieszkańców projekt zostanie podzielony na 2 etapy. Każdy z etapów będzie odpowiadał na następujące problemy:	Kompleksowej rewitalizacji infrastruktury centralnej, historycznej części miasta będzie służyło osiągnięcie celów poszczególnych etapów:	Jak poniżej.	Jak poniżej.	Okolo 4,8 mln zł - 5,8 mln zł	Jak poniżej.
1.1	Etap 1. Rewitalizacja infrastruktury centralnej, historycznej części miasta - Remont infrastruktury Placu Jana Pawła II, ul. Roosevelta, część ulicy Krakowskiej	Gmina Otmuchów	Na Placu Jana Pawła II głównym problemem jest bardzo zły stan nawierzchni całego obszaru oraz słabe oświetlenie placu, skutkujące niskim poziomem bezpieczeństwa i estetyki. Ponadto, degradacji podlega obecna tam architektura o charakterze zabytkowym Problem stanowi bardzo zły stan techniczny nawierzchni na ul. Roosevelta, przede wszystkim nawierzchni z trylinki na drogach. Degradacja ta skutkuje niskim poziomem bezpieczeństwa drogowego i pieszych oraz braku walorów estetycznych obszaru. Zniszczenie stanu ulicy przekłada się na jej "niską renomę", apatię i ubóstwo mieszkańców i brak rozwoju	Celem projektu jest 1. Kompleksowa rewitalizacja Placu Jana Pawła II jako jednego z kluczowych dla rozwoju przestrzennego, społecznego i gospodarczego Otmuchowa. Do celów szczegółowych należy: odbudowa nawierzchni placu oraz poprawa oświetlenia i estetyki obszaru. 2. Odnowienie techniczne ulic (Roosevelta i części Krakowskiej) związane z modernizacją zniszczonej infrastruktury płaskiej oraz nowego oświetlenia.	Do głównych zadań w projekcie należą: - remont nawierzchni Placu (drogowej i chodnikowej) poprzez wymianę płyt i kostki brukowej, modernizację infrastruktury technicznej; - remont i wymiana oświetlenia całego Placu; - remont nawierzchni drogowej i chodnikowej z trylinki na całej długości ulicy Roosevelta; - remont nawierzchni drogowej na części ul. Krakowskiej - remont oświetlenia na ww. ulicach; - modernizacja infrastruktury	Plac Jana Pawła II Ul. Roosevelta Część ul. Krakowskiej	1,8 mln zł	Do efektów projektu zalicza się przede wszystkim 1. Zrewitalizowany, odnowiony technicznie i wizualnie Plac Jana Pawła. Stan docelowy stanowi wyremontowana nawierzchnia, wymienione na nowe oświetlenie. Ponadto, w efekcie prac zmodernizowana zostanie infrastruktura techniczna całego placu (ławki, słupki etc.). 2. Zrewitalizowany, odnowiony technicznie i wizualnie obszar ul. Roosevelta i części ul. Krakowskiej. Stan docelowy stanowi wyremontowana nawierzchnia, oświetlenie wymienione na nowe, mała architektura.

			<p>przedsiębiorczości.</p> <p>Stan techniczny nawierzchni oraz oświetlenia na części ul. Krakowskiej tj. od Rynku do skrzyżowania z ul. Warszawską jest zły.</p>	<p>Celem horyzontalnym jest poprawa estetyki obszaru, poprawa warunków komunikacyjnych dla samochodów i pieszych oraz lepsza widoczność i bezpieczeństwo drogowe.</p>	<p>technicznej (słupki etc.).</p>		<p>Projekt pozytywnie wpłynie na jakość infrastruktury drogowej miasta oraz będzie sprzyjał rozwojowi marki i turystyki obszaru.</p> <p>Efekt realizacji projektu będzie mierzony:</p> <ul style="list-style-type: none"> - długością zmodernizowanych nawierzchni dróg i chodników - powierzchnią zmodernizowanych placów - długością szlaków komunikacyjnych o zmodernizowanym oświetleniu
1.2.	<p>Etap 2. Rewitalizacja infrastruktury centralnej, historycznej części miasta w obrębie Rynku i jego okolic (ul. Nyska, Mickiewicza, Zamkowa, Smolenia, Szkolna)</p>	<p>Gmina Otmuchów</p>	<p>Obszar Rynku i ulic do niego przyległych (m.in. ulicy Szkolnej, ul. Zamkowej i ul. Smolenia) charakteryzuje się historyczną zabudową z koncentracją zabytkowych dróg i budynków. Dzisiejsze zagospodarowanie Rynku i terenów przyległych w bardzo przybliżony sposób odzwierciedla sposób kształtowania historycznych nawierzchni. Jako dominujący występuje materiał w postaci kamienia polnego oraz kostki kamiennej, który wymaga utrzymania. Na przeważającej części obszaru stan nawierzchni wymaga pilnego remontu. Jest to główny ciąg komunikacyjny miasta, który zapewnić musi bezkolizyjny oraz bezpieczny dostęp do przestrzeni Rynku oraz przejazd przez miasto.</p>	<p>Cel projektu stanowi remont i modernizacja zabytkowej nawierzchni jezdni, placów i chodników w centralnej, zabytkowej części miasta w Rynku i ulicach do niego przylegających oraz zagospodarowanie terenów zielonych.</p>	<p>Zadania obejmują:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Przekształcenia wymagają nawierzchnie terenu Rynku wykonane z betonowych kostek brukowych, które w sposób nieudolny imitują stare nawierzchnie. Proponuje się pozostawienie jedynej nawierzchni bitumicznej zabudowanej na drodze wzdłuż wschodniej pierzei Rynku; - Utrzymania wymagają również kamienne krawężniki drogowe, które rozdzielają przestrzeń ciągów pieszych usytuowanych wzdłuż zabudowy Rynku od przestrzeni ciągów jezdnych i parkingowych; - zastosowanie tych samych 	<p>Ulice: Rynek, ul. Szkolna, ul. Zamkowa, ul. Smolenia i pozostałe ulice przylegające do Rynku, znajdujące się w obrębie obszaru wsparcia tj. Nyska i Mickiewicza</p>	<p>3-4 mln zł</p> <p>Efektom projektu będzie zmodernizowana nawierzchnia dróg, chodników i placów, w oparciu o konserwację istniejących i wykorzystanie nowych materiałów kamienia polnego i kostek kamiennych.</p> <p>Projekt odpowiada zapotrzebowaniu na rewitalizację Otmuchowa w sferze infrastrukturalnej (poprawa stanu technicznego i jakości nawierzchni użytkowanej przez mieszkańców i turystów) oraz przestrzennej (projekt ma na celu usprawnienie przepływu ruchu samochodowego przez centrum miasta oraz wyznaczenie dogodnego szlaku komunikacyjnego). Remonty chodników i placów wpisują się w oczekiwania obywateli miasta względem poprawy estetyki jego</p>

			<p>Z uwagi na bardzo duże potrzeby w zakresie parkowania samochodów osobowych i dostawczych na obszarze Rynku, oraz braku jednolitego wyznaczenia dopuszczalnych miejsc postojowych na tym terenie, obecnie przestrzeń ta jest wykorzystywana w sposób chaotyczny i przypadkowy. Samochody parkują w miejscach do tego nie przeznaczonych (wokół obiektów małej architektury) tworząc przestrzenny chaos oraz ograniczając walory widokowe elementów wymagających wyeksponowania.</p>		<p>materiałów kamiennych (kamień polny, kostki kamienne -konserwacja istniejących i wymiana zniszczonych na nowe) na drogach, chodnikach i placach aby zachować walory historyczne i turystyczne miasta;</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykonanie miejsc parkingowych, dojść do budynku urzędu, - wykonanie zagospodarowania terenów zielonych wraz z nasadzeniami, -montaż elementów małej infrastruktury; - Modernizacja oświetlenia na wskazanym obszarze. 		<p>zabytkowej części. Dzięki remontowi nawierzchni, zwiększy się atrakcyjność centrum Otmuchowa, co pozytywnie wpłynie na poziom bezpieczeństwa ludności i ożywienie gospodarcze w regionie.</p> <p>Nowa nawierzchnia odpowiada też celowi podniesienia poziomu atrakcyjności turystycznej miasta. Projekt stoi w zgodzie z założeniami głównych dokumentów planistycznych miasta w zakresie ochrony zabytków i zagospodarowania przestrzennego.</p> <p>Efekt społeczny to także rozwój obywatelskiej społeczności lokalnej poprzez łatwiejszy dostęp do informacji oraz usług administracji publicznej w efekcie przebudowy otoczenia przy budynku Urzędu Miejskiego.</p> <p>Efekt realizacji projektu będzie mierzony:</p> <ul style="list-style-type: none"> - długością zmodernizowanych nawierzchni dróg i chodników - powierzchnią zmodernizowanych placów - liczbą wykonanych miejsc parkingowych, - liczbą zmodernizowanych dojść do urzędu
--	--	--	---	--	---	--	---

								<ul style="list-style-type: none"> - liczbą zagospodarowanych terenów zielonych - długością szlaków komunikacyjnych o zmodernizowanym oświetleniu
2.	Rewitalizacja ulic: Krakowskiej i Kolejowej	Gmina Otmuchów	<p><i>Ulica Krakowska i Kolejowa (stanowiąca przedłużenie tej pierwszej), usytuowane na północ od terenu Rynku jest jednym z podstawowych ciągów komunikacyjnych miasta. W ich zagospodarowaniu dominuje nawierzchnia bitumiczna na jezdni oraz nawierzchnia z betonowych kostek brukowych na chodnikach. Problem stanowi wyraźna degradacja stanu technicznego nawierzchni, która uniemożliwia sprawne poruszanie się aut i pieszych oraz stanowi o niskiej jakości estetycznej obszaru. Ponadto, szerokość jezdni ulic (wynoszące około 6,0 m) są dominujące, natomiast chodniki o małej i zmiennej szerokości są zmarginalizowane, co uniemożliwia mieszkańcom pełną mobilność i ogranicza ruch turystyczny w centrum miasta (negatywnie wpływając na rozwój przedsiębiorstw tam usytuowanych i integrację lokalną ludności). Ponadto, problem stanowi fatalny stopień oświetlenia tych ulic, sprzyjając poczuciu braku bezpieczeństwa i rozwojowi wypadków</i></p>	<p><i>Cel projektu stanowi przebudowa ciągu komunikacyjnego drogowego i dla pieszych w celu dostosowania przepływu ruchu do potrzeb mieszkańców. Celem szczegółowym jest poprawa dostępności komunikacyjnej ulicy Krakowskiej i Kolejowej poprzez remont nawierzchni, modernizację oświetlenia i zagospodarowanie przestrzenne otoczenia danego obszaru.</i></p>	<p>Zadania obejmują:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Przewężenie jezdni ulicy Krakowskiej do szerokości 4,5 m, tj. szerokości zapewniającej możliwość wykorzystania ulicy dla ruchu dwukierunkowego - Na ulicy Karkowskiej proponuje się demontaż bitumicznej nawierzchni jezdni w celu przywrócenia nawierzchni z kostki kamiennej, utrzymanie drogowych krawężników kamiennych oraz zagospodarowanie chodników kamiennymi płytami z elementami kostki kamiennej. Na chodniku od strony zachodniej zabudowane zostanie oświetlenie drogowo – parkowe oraz urządzona zostanie zieleń. - Na ul. Kolejowej pas jezdni przewężony zostałby do szerokości 3,5 m, a powierzchnia uzyskana z tego tytułu przeznaczona zostałaby na poszerzenie chodnika w celu realizacji ciągu pieszo-rowerowego. Nawierzchnię 	Ulica Krakowska, Kolejowa	2 mln zł	<p><i>Efektom realizacji projektu będzie zmodernizowany układ komunikacyjny na ulicy Krakowskiej i Kolejowej. Do rezultatów należy usprawnienie ruchu samochodowego na tych odcinkach, remont nawierzchni dróg i chodników oraz lepsza widoczność i poprawa bezpieczeństwa wynikające z modernizacji oświetlenia obszaru.</i></p> <p><i>Projekt wpisuje się w założenie o przeciwdziałaniu negatywnym zjawiskom o charakterze infrastrukturalno - przestrzennym, ale także sprzyja rozwojowi społecznemu poprzez udostępnienie mieszkańcom sieci chodników i przejść dla pieszych, poprawę bezpieczeństwa dzięki oświetleniu i infrastrukturze technicznej (słupki, barierki etc.) oraz znacznie poprawioną estetykę wizualną ulic. Ostatni z efektów pozytywnie wpłynie na postrzeganie tego obszaru przez potencjalnych przedsiębiorców (lokujących swoją siedzibę spółki na danym terenie) oraz</i></p>

			drogowych.		<p>ciągu pieszo rowerowego stanowiłaby nawierzchnia bitumiczna lub nawierzchnia z kostki betonowej, natomiast jezdni nawierzchnia bitumiczna lub nawierzchnia kamienna.</p> <p>- Na ulicy Kolejowej wybudowanie nowego oświetlenia stylizowanego na bazie słupów stalowych z ozdobnymi maskującymi elementami odlewanymi nawiązującego do wcześniejszych jak dla ulicy Krakowskiej.</p>			<p>pośrednio wpłynie na obniżenie poziomu ubóstwa mieszkańców ulic.</p> <p>Efekt realizacji projektu będzie mierzony:</p> <ul style="list-style-type: none"> - długością zmodernizowanych nawierzchni dróg i chodników - długością szlaków komunikacyjnych o zmodernizowanym oświetleniu
3.	Modernizacja ulicy Fabrycznej	Gmina Otmuchów	<p>Problemem ulicy Fabrycznej jest bardzo zły stan techniczny nawierzchni na drogach. Degradacja ta skutkuje niskim poziomem bezpieczeństwa drogowego i pieszych oraz braku walorów estetycznych obszaru. Zniszczenie stanu ulicy przekłada się na jej "niską renomę", apatię i ubóstwo mieszkańców i brak rozwoju przedsiębiorczości.</p>	<p>Cel projektu stanowi odnowienie techniczne ulicy związane z modernizacją zniszczonej infrastruktury płaskiej oraz nowego oświetlenia. Celem horyzontalnym jest poprawa estetyki obszaru, poprawa warunków komunikacyjnych dla samochodów i pieszych oraz lepsza widoczność i bezpieczeństwo drogowe</p>	<p>Do głównych zadań należą:</p> <ul style="list-style-type: none"> - remont nawierzchni drogowej na całej długości ulicy; - modernizacja infrastruktury technicznej 	Ul. Fabryczna	800 tyś zł	<p>Do efektów projektu zalicza się przede wszystkim zrewitalizowany, odnowiony technicznie i wizualnie obszar ul. Fabrycznej. Stan docelowy stanowi wyremontowana nawierzchnia, wymieniona na nową. Ponadto, w efekcie prac zmodernizowana zostanie infrastruktura techniczna całej ulicy</p> <p>Projekt pozytywnie wpłynie na jakość infrastruktury drogowiej miasta. Pozytywnie odnosi się do potrzeb społecznych w zakresie poprawy bezpieczeństwa oraz integracji lokalnej, a co za tym idzie stopniowej redukcji ubóstwa i patologii społecznych. Projekt stoi w zgodzie z celami w sferze gospodarczej, bowiem zrewitalizowana ulica może być</p>

								<p>zachętą do prowadzenia działalności gospodarczej na tym terenie i tworzenia nowych miejsc pracy.</p> <p>Efekt realizacji projektu będzie mierzony:</p> <ul style="list-style-type: none"> - długością zmodernizowanych nawierzchni dróg - długością szlaków komunikacyjnych o zmodernizowanym oświetleniu
4.	Przebudowa obiektu byłego dworca autobusowego oraz placu manewrowego o pow. 675m2 przy ulicy Mickiewicza w Otmuchowie	Gmina Otmuchów	<p>Problem stanowi brak zagospodarowania obiektu byłego dworca autobusowego w Otmuchowie, którego bardzo zły stan techniczny (obiekt w ruinie) sprzyja panującym tam negatywnym zjawiskom społecznym (koncentracji przestępczości) oraz gospodarczym (brak aktywności gospodarczej w rejonie). Dodatkowo, w okolicy dworca i placu manewrowego brakuje miejsc postojowych i odpowiedniej infrastruktury dla podróżujących, co negatywnie wpływa na atrakcyjność turystyczną miasta.</p>	<p>Cel projektu stanowi zwiększenie atrakcyjności i poprawa funkcjonalności dworca autobusowego w Otmuchowie. Do celów szczegółowych należy rozbudowa infrastruktury otaczającej oraz stworzenie punktu informacyjnego i poczekalni dla podróżnych wraz z zapleczem technicznym.</p>	<p>Do głównych zadań należą:</p> <p>modernizacja drogi manewrowej parkingu w kształcie litery „U” o nawierzchni z betonu asfaltowego.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Adaptacja peronów z kostki betonowej wyniesionych na wysokość 10cm ponad zatokę postojową autobusu (tworzenie miejsc parkingowych dla autobusów) - Stworzenie miejsc postojowych dla samochodów osobowych. - Stworzenie infrastruktury chodnikowej dla podróżnych, z budynkiem obsługi podróżnych (informacja, poczekalnia, toalety) oraz wiatą dla rowerów. 	Ul. Mickiewicza	800 tyś zł	<p>Efektom projektu jest zmodernizowana przestrzeń w i wokół dworca autobusowego w Otmuchowie. Do rezultatów zalicza się poprawę stanu technicznego dworca, zwiększenie powierzchni parkingowej, lepszą obsługę podróżnych.</p> <p>Działania pozytywnie wpłyną na eliminowanie zjawisk negatywnych, w tym społecznym (poprzez dostarczenie mieszkańcom wysokiej jakości usługi komunikacyjnej) i gospodarczym (remont infrastruktury dworcowej pozytywnie wpłynie na przedsiębiorczość w tym rejonie i powstawanie nowych miejsc pracy).</p> <p>Dodatkowo, projekt pozwoli na ograniczenie emisji spalin w mieście w wyniku pozostawiania</p>

					- zrobienie drogi prowadzącej do Dworca, pieszo - rowerowej pod zamkiem.			na parkingu samochodów. Efekt realizacji projektu będzie mierzony: - liczbą zmodernizowanych obiektów - długością zmodernizowanych nawierzchni dróg i chodników, w tym dróg pieszo-rowerowych - liczbą wykonanych miejsc parkingowych, - liczba utworzonych punktów obsługi podróżnych - liczba utworzonych wiat rowerowych
5.	Modernizacja i komunikacyjne wykorzystanie mostu kolejowego przy ulicy 1 go Maja w Otmuchowie	Gmina Otmuchów	Problem w niniejszym projekcie to degradacja stanu technicznego i brak zagospodarowania zabytkowego mostu kolejowego przy ulicy 1 Maja. Istniejący widok nie sprzyja wizerunkowi miasta, a sam brak wykorzystania mostu pozwala na zmianę jego dotychczasowej funkcjonalności.	Celem projektu jest odpowiednie zagospodarowanie mostu kolejowego w celach komunikacyjno – rekreacyjnych oraz podniesienie poziomu walorów zabytkowych (historycznych) miasta	Do głównych działań należy: - kompleksowy remont zdegradowanego mostu kolejowego; - zaadaptowanie mostu do celów komunikacyjnych – połączenie traktu wyremontowanego mostu z siecią ścieżek rowerowych w Otmuchowie i okolicach; - utworzenie nowej, historycznej ścieżki rowerowej.	ul. 1 Maja	1,5 mln zł	Efektem projektu będzie rozbudowa istniejącej sieci ścieżek rowerowych w Otmuchowie poprzez zaadaptowanie wyremontowanego mostu kolejowego przy ulicy 1 Maja. Rezultat prac stanowi, po pierwsze, remont zdegradowanego mostu, a po drugie, rozwinięcie ścieżek rowerowych biegnących przez trakt mostu. Projekt przyczyni się do rozwoju turystycznego miasta i zaplecza rekreacyjno – wypoczynkowego dla mieszkańców i turystów. Efekt realizacji projektu będzie mierzony:

								<ul style="list-style-type: none"> - liczbą zmodernizowanych obiektów - liczbą obiektów zaadaptowanych do celów komunikacyjnych i połączonych z systemem ścieżek rowerowych - liczbą utworzonych historycznych ścieżek rowerowych
6.	Przebudowa drogi gminnej nr 106968 O przy ul. Lipowej w Otmuchowie	Gmina Otmuchów	<p>Problem stanowi bardzo zły stan techniczny nawierzchni, przede wszystkim na jezdni.. Degradacja ta skutkuje niskim poziomem bezpieczeństwa drogowego i pieszych oraz braku walorów estetycznych obszaru. Zniszczenie stanu ulicy przekłada się na jej "niską renomę", apatię i ubóstwo mieszkańców i brakiem rozwoju przedsiębiorczości.</p>	<p>Do głównych celów projektu należy podniesienie poziomu stanu technicznego i usprawnienie komunikacji drogowej i pieszej na ulicy Lipowej.</p>	<p>Głównymi zadaniami w projekcie są:</p> <ul style="list-style-type: none"> - remont i przebudowa drogi gminnej nr 106968 O przy ulicy Lipowej w Otmuchowie; - modernizacja chodników wzdłuż drogi; 	ul. Lipowa	1 mln zł	<p>Efekt projektu to zmodernizowana i przebudowana droga przy ulicy Lipowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą (chodnikami). Do rezultatów zalicza się usprawnienie komunikacji pieszej i drogowej poprzez budowę przystanków autobusowych.</p> <p>Projekt pozytywnie wpływa na rewitalizację obszaru w sferze społecznej, dostarczając mieszkańcom miasta lepsze warunki komunikacyjne oraz podniesienie poziomu estetyki i walorów przestrzennych na ul. Lipowej.</p> <p>Efekt realizacji projektu będzie mierzony:</p> <ul style="list-style-type: none"> - długością zmodernizowanych nawierzchni dróg i chodników - liczbą wybudowanych przystanków autobusowych

7.	Termomodernizacja Szkoły Podstawowej oraz Zespołu Szkół w Otmuchowie zlokalizowanych na ulicy Krakowskiej	Gmina Otmuchów	Decyzja o termomodernizacji Szkoły Podstawowej oraz Zespołu Szkół przy ul. Krakowskiej wynika z wysokiego stopnia zużycia energii, związanego z zastosowaniem starych technologii gospodarowania energią. W efekcie budynki szkół są drogie w utrzymaniu oraz nie zapewniają beneficjentom (uczniom i nauczycielom) odpowiednich warunków (np. ciepłych).	Cel projektu stanowi termomodernizacja budynków szkół i zwiększenie efektywności energetycznej obiektów, a ponadto wyremontowanie i podniesienie jakości technicznej.	Do głównych zadań należą: - ocieplenie dachów, elewacji i wnętrza budynków szkół; - Wdrożenie rozwiązania w zakresie ocieplenia dachu i ścian budynku, wymiany oświetlenia na energooszczędne, wymiana grzejników, system zarządzania energią (np. czujniki ruchu), wymiana źródła ciepła itp.	Ul. Krakowska	1 mln zł	Efektom projektu będzie podniesienie poziomu efektywności energetycznej budynków szkół i zmodernizowanie ich stanu technicznego. W sferze społecznej, szkoły będą w stanie zapewnić uczniom odpowiednie warunki przez cały rok. Efekt realizacji projektu będzie mierzony: - liczbą zmodernizowanych obiektów, poddanych termomodernizacji - liczbą obiektów z nowoczesnym systemem oświetlenia i systemem zarządzania energią
8.	Rewitalizacja osiedla Jagiełły	Gmina Otmuchów/S półdzielnia mieszkaniowa Władysława Jagiełły 54, 48-385 Otmuchów	Problem stanowi wysoki stopień degradacji infrastruktury otaczającej osiedle bloków przy ul. Jagiełły. Zwarta zabudowa wymaga odpowiedniego zaplecza w postaci dróg, chodników, ławek czy zieleni miejskiej, czego wyraźnie brakuje i decyduje to o apatii mieszkańców. Brak walorów osiedla przekłada się na ubóstwo, niskie tempo powstawania nowych przedsięwzięć czy patologię społeczne.	Celem projektu jest rozbudowa infrastruktury technicznej tj. ciągów pieszo-jezdnych, elementów małej architektury, zieleni, oświetlenia, odwodnienia i organizacji ruchu	Do głównych zadań w projekcie należą: - przebudowa ciągów pieszo-jezdnych, dróg - przebudowa i rozbudowa elementów małej architektury oraz oświetlenia, odwodnienia i organizacji ruchu	Ul. Jagiełły (osiedle Jagiełły)	1 mln zł	Do rezultatu zalicza się dostarczenie mieszkańcom osiedla niezbędnej infrastruktury w formie wyremontowanych chodników, ławek, ciągów pieszo – jezdnych, co wyraźnie usprawni komunikację i ruch na ulicy oraz pozytywnie wpłynie na nastroje mieszkańców. W sferze społecznej, rewitalizacja osiedla przyczyni się do ożywienia gospodarczego, podniesienia poziomu wartości obiektów i zwiększenia poczucia bezpieczeństwa mieszkańców. Działania zrealizowane na terenie zwartej zabudowy miasta pozwolą na inicjowanie integracji

								<p>lokalnej i będą stanowić podstawę dla nowych projektów w obszarze społecznym czy kulturalnym.</p> <p>Efekt realizacji projektu będzie mierzony:</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczbą i długością przebudowanych ciągów komunikacyjnych - długością ciągów komunikacyjnych ze zmodernizowanym oświetleniem
9.	Utworzenie Centrum Aktywności Społecznej w Otmuchowie	Gmina Otmuchów	<p>Istnieje potrzeba dalszej aktywizacji społecznej, w tym rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Organizacje społeczne potrzebują wsparcia szkoleniowego i doradczego przy profesjonalizacji działań.</p>	<p>Celem projektu jest zwiększenie ilości i profesjonalizacja organizacji społecznych oraz grup nieformalnych działających na rzecz rozwiązywania problemów lokalnych.</p> <p>Centrum ma pomagać w profesjonalizacji działań organizacji pozarządowych, w tym w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na działania społeczne i budowaniu partnerstw międzysektorowych.</p>	<p>Główne zadania:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Powstanie Centrum, wyposażenie go w odpowiednie zasoby techniczne i ludzkie; - Wdrożenie programu szkoleniowego i doradczego wspierającego inicjatywy lokalne mieszkańców, organizacji pozarządowych i grup nieformalnych. 	Otmuchów, ulica Szkolna (oddziaływa nie na całym obszarze wsparcia)	700 tys. zł	<p>Efekt realizacji projektu będzie mierzony:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Liczbą obiektów przystosowanych do zakładania i rozwijania działalności NGO i grup nieformalnych, - Liczbą programów szkoleniowych i doradczych <p>Liczba zarejestrowanych organizacji</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kwotą środków zewnętrznych pozyskanych przez organizację <p>Liczba projektów realizowanych przez NGO oraz grupy nieformalne.</p> <p>Projekt pozytywnie wpłynie na niwelowanie negatywnych zjawisk społecznych w postaci ubóstwa czy bezrobocia.</p>

								Wyposażenie mieszkańców Otmuchowa w kompetencje radzenia sobie w lokalnym środowisku czy na rynku pracy będzie uzupełniane ich udziałem w projektach na rzecz aktywizacji.
10.	Utworzenie Centrum Aktywności Gospodarczej w Otmuchowie	Gmina Otmuchów	Znaczna część młodych ludzi wyjeżdża do większych ośrodków miejskich. Występuje stosunkowo niski wskaźnik aktywności gospodarczej. Znaczna część firm, która powstaje jest zamykana w ciągu 2 lat od powstania.	Stworzenie dogodnych warunków do rozwoju aktywności gospodarczej i powstawania mikro i małych przedsiębiorstw.	Uruchomienie programu doradczego wspierającego w zakładaniu i prowadzeniu biznesu, szczególnie w okresie inkubacji; oferującego wsparcie techniczne (możliwość rejestracji w posiadany lokal, wspólny sekretariat, podstawowy sprzęt biurowy) i merytoryczne (doradztwo strategiczne w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej, informacja nt. funduszy UE), współpraca z jednostkami powiatu i UMWD w zakresie promocji gospodarczej.	Otmuchów , ul. Rynek (oddziaływa nie na całym obszarze wsparcia)	1 mln zł	Efektywność projektu będzie obrazowana: - Liczbą utworzonych Centrów Aktywności Gospodarczej, - Liczbą zarejestrowanych firm, liczba osób i firm korzystających z oferowanego wsparcia. Projekt przyczyni się do ożywienia gospodarczego na obszarze zdegradowanym, poprzez powstawanie nowych podmiotów i wspieranie (za pomocą działań informacyjnych, dotacji czy doradztwa gospodarczego) już istniejących firm. Dzięki funkcjonowaniu Centrum, powstaną nowe miejsca pracy w regionie i zmniejszy się poziom ubóstwa, charakterystyczny dla wytyczonego obszaru zdegradowanego.
11.	Utworzenie miejsc spotkań międzypokoleniowych wraz z animacją atrakcyjnych zajęć integrujących	Gmina Otmuchów	Procesy społeczne, w tym demograficzne zachodzące na terenie gminy powodują rosnącą izolację osób i osłabienie więzi społecznych, w tym sąsiedzkich. Problem stanowi też brak poczucia integralności mieszkańców z miastem oraz	Cel projektu stanowi stworzenie przyjaznych warunków do integracji społecznej w tym międzypokoleniowej na terenie gminy i miasta, szczególnie zaś na	Główne działanie to zaprojektowanie i utworzenie nowych bądź rewitalizacja istniejących miejsc spotkań. Dodatkowo planuje się zwiększenie atrakcyjności oferty zajęć integracyjnych dla przedstawicieli różnych	Otmuchów , ul. Rynek (cały obszar wsparcia)	2 mln zł	Efektywność inicjatywy będzie mierzona za pomocą: - Liczby zrewitalizowanych miejsc spotkań, - Liczby nowoutworzonych

	społeczność lokalną - miejsca spotkań na terenach zielonych, animacja zajęć w obiektach gminy i organizacji pozarządowych		współwystępujące niedostatki w dialogu na poziomie lokalnym.	obszarze rewitalizowanym.	pokoleń.			miejsc spotkań, - oferty i liczby animowanych zajęć, - liczby osób uczestniczących w ofercie zajęć, w tym spędzania wolnego czasu w obiektach gminy i organizacji pozarządowych.
12.	Adaptacja ośrodka Skalnik na Dom Pomocy Społecznej	Gmina Otmuchów	<p>Procesy społeczne, w tym demograficzne zachodzące na terenie gminy powodują rosnącą izolację osób wymagających opieki zdrowotnej czy społecznej. Ponadto, wysoki poziom ubóstwa w obszarze zdegradowanym nie spotyka się z dostateczną ofertą pomocową miasta, a środki i możliwości Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej są niewystarczające względem aktualnych potrzeb.</p> <p>Problemem stanowi brak odpowiedniej oferty społecznej dedykowanej osobom starszym, chorym czy opuszczonym.</p>	Cel stanowi pomoc ludziom starszym i chorym poprzez przeciwdziałanie samotności, pobudzanie aktywności sąsiedzkiej, profilaktykę wieku później dorosłości.	Adaptacja obiektu na potrzeby Domu Społecznego dla ok 50 beneficjentów, stworzenie warunków do utrzymania aktywności osobistej, w tym samodzielnego funkcjonowania w warunkach zbliżonych do domowych, prowadzenie działań edukacyjnych i profilaktycznych.	Ośrodek Skalnik - Sarnowice	2,5 mln zł	<p>W efekcie projektu można będzie sprawnie przeciwdziałać negatywnym zjawiskom społecznym, zdiagnozowanym w obszarze zdegradowanym, takich jak ubóstwo, starzenie się społeczeństwa czy samotność. Domowa wspólnota senioralna pomoże ludziom w starszym wieku i chorym skorzystać z bezpośredniego wsparcia, programów edukacyjnych, zdrowotnych, profilaktycznych.</p> <p>Efektom realizacji projektu będzie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba obiektów zaadaptowanych na potrzeby Domu Społecznego - liczba utworzonych miejsc w domach pomocy społecznej
13.	Organizacja szkoleń i programów wsparcia dla osób bezrobotnych i	Gmina Otmuchów	Problemem jest, iż w gminie, w szczególności zaś na obszarze rewitalizowanym istnieje wciąż stosunkowo duży poziom bezrobocia, a z drugiej strony pracodawcy wskazują na	Cel stanowi podniesienie lub zmiana kwalifikacji zawodowych w kierunkach pożądanym przez pracodawców, zwiększenie zatrudnienia,	Do głównych działań należy: - przygotowanie i wdrożenie programów doradztwa zawodowego, opracowanych indywidualne plany rozwoju, -	Otmuchów (oddziaływa nie na całym obszarze wsparcia)	1,5 mln zł	Efektom realizacji projektu będzie: - Liczba osób objętych doradztwem zawodowym, - Liczba osób biorących udział w

<p>pracujących zainteresowanych przekwalifikowaniem (we współpracy z lokalnymi pracodawcami, z uwzględnieniem ich aktualnych i prognozowanych potrzeb)</p>		<p><i>ograniczone zasoby wykwalifikowanej kadry pracowniczej.</i></p>	<p><i>ograniczenie niedoboru wykwalifikowanej kadry pracowniczej.</i></p>	<p><i>szkolenia, seminaria, kursy zawodowe, egzaminy potwierdzające posiadanie kwalifikacji zawodowych.</i></p>			<p><i>szkoleniach i kursach zawodowych, liczba uzyskanych kwalifikacji zawodowych, liczba uzyskanych certyfikatów.</i></p> <p><i>Projekt przyczyni się do redukcji negatywnego zjawiska społecznego w obszarze, jakim jest bezrobocie, zwłaszcza w swojej długotrwałej formie.</i></p>
---	--	---	---	---	--	--	--

Źródło: opracowanie własne.

Rozdział VII. Zarządzanie

1. System wdrażania, monitoringu i oceny skuteczności Programu Rewitalizacji

Proces wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji na lata 2016 - 2022 dla Gminy Otmuchów rozpocznie się w momencie przyjęcia dokumentu przez Radę Miejską w Otmuchowie. Za jego realizację odpowiedzialny będzie Burmistrz Otmuchowa. Proces zarządzania, monitoringu i ewaluacji efektów projektu prowadzony będzie w sposób uspołeczniony, zapewniający udział mieszkańców i zainteresowanych stron.

Ważnym elementem wdrażania LPR będzie Zespół ds. Rewitalizacji powołany w dniu 5 lipca 2016 r. zarządzeniem Burmistrza Otmuchowa na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 6 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (j.t. Dz.U. z 2015 r. poz. 1515), oraz zgodnie z *Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 – 2020* wydanymi przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju w dniu 3 lipca 2015 r. Zespół ds. Rewitalizacji stanowi społeczny organ konsultacyjny Burmistrza w zakresie rewitalizacji. Został powoływany na czas przygotowania i realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji na lata 2016 – 2022 dla Gminy Otmuchów. Zespół ds. Rewitalizacji został powołany w celu współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy procesu rewitalizacji, w tym szczególnie ze społecznością obszarów rewitalizacji. W jego skład wchodzi przedstawiciele mieszkańców, organizacji oraz instytucji istotnych z punktu widzenia całościowej realizacji działań rewitalizacyjnych. Zespół działa na podstawie regulaminu. Do jego zadań należy współpraca w zakresie:

- diagnozowania obszarów zdegradowanych oraz wyznaczania terenów rewitalizowanych;
- priorytetyzacji problemów dotyczących obszaru rewitalizacji;
- definiowania celów i kierunków działań procesu rewitalizacji;
- monitorowania i oceny wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Obsługę administracyjną Zespołu zapewnia Wydział Gospodarki Komunalnej, Działalności Gospodarczej, Infrastruktury, Funduszy Europejskich i Promocji. Wszelkie zmiany w dokumencie inicjowane przez Burmistrza Miasta Otmuchowa, Zespół ds. Rewitalizacji lub przez podmioty uczestniczące w procesie rewitalizacji będą wymagały zatwierdzenia w drodze uchwały Rady Miejskiej. Ich wprowadzanie będzie się odbywało z uwzględnieniem wymogów i dobrych praktyk dot. uspołeczniania procesu rewitalizacji.

Realizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji na lata 2016 - 2022 dla Gminy Otmuchów będzie monitorowana przez Zespół ds. Rewitalizacji. Na potrzeby określenia stopnia zaawansowania realizacji Programu zostanie przygotowany przez Zespół ds. Rewitalizacji system oceny uwzględniający okres realizacji, założone wskaźniki (przedstawione w powyższej części opracowania), oraz dostępność środków budżetowych i

zewnętrznych. Ocena będzie dokonywana raz na dwa lata i przedstawiona będzie w raporcie Radzie Miejskiej celem zapoznania się z aktualnym procesem realizacji Programu.

Ocena LPR będzie służyć w szczególności oszacowaniu długotrwałych efektów związanych z realizacją projektów w zakresie rewitalizacji wyznaczonego obszaru wsparcia. Na poszczególnych etapach realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji opinia publiczna będzie na bieżąco informowana o postępach prac i aktualnym stanie wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji za pośrednictwem strony internetowej Gminy Otmuchów. Lokalny Program Rewitalizacji po każdorazowej ocenie będzie mógł zostać aktualizowany. Wniosek aktualizacyjny przygotowywać będzie Zespół ds. Rewitalizacji, który po przeprowadzeniu konsultacji społecznych i wynikających z nich zmian przedkładany będzie Radzie Miejskiej Otmuchowa. Niezależnie od cyklicznie (na przykład kwartalnie lub półrocznie) dokonywanych ocen w postaci raportów monitoringowych, Lokalny Program Rewitalizacji będzie mógł zostać zaktualizowany w każdym czasie, gdy zaistnieje taka konieczność. Każda proponowana zmiana ostatecznie wcześniej poddana szerokim konsultacjom społecznym, angażującym możliwie szerokie grono interesariuszy procesu rewitalizacji.

2. Harmonogram przygotowania i wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji

Lokalny Program Rewitalizacji na lata 2016 – 2022 dla Gminy Otmuchów w założeniu obejmuje horyzontem czasowym sześcioletnią, średniookresową perspektywę wdrażania przyjętych działań publicznych i prywatnych w zakresie rewitalizacji obszaru wsparcia. Należy jednak podkreślić, iż wielowątkowość realizowanych działań o charakterze nie tylko inwestycyjnym ale też społecznym czy gospodarczym oraz złożoność i komplementarność wdrażanych przedsięwzięć decydować będzie o możliwości wykroczenia poza nakreślony zasięg czasowy Programu. Ponadto, efekty projektów, pomimo ich pomyślnego zakończenia, będą widoczne także bezpośrednio po 2022 roku. W szczególności dotyczy to będzie utworzonych centrów świadczących usługi dla mieszkańców czy przedsiębiorców oraz efektów działań modernizacyjnych w obszarze infrastruktury miejskiej.

Harmonogram realizacji niniejszego LPR dzieli się na kilka kluczowych etapów, które zostały przedstawione poniżej:

Opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji		
Etap 1	Decyzja Gminy Otmuchów o przystąpieniu do przygotowania Lokalnego Programu Rewitalizacji. Przygotowanie do sporządzania Programu	2016 r.
Etap 2	Wybór obszaru wsparcia (rewitalizacji) i projektów rewitalizacyjnych	2016 r.

Etap 3	Opracowanie projektu dokumentu	2016 r.
Etap 4	Konsultacje społecznego Programu Rewitalizacji	2016 r.
Etap 5	Wprowadzenie zmian wynikających z przeprowadzonych konsultacji społecznych i uzyskanych opinii oraz uchwalenie Programu.	2016 r.
Realizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji		
Etap 6	Przygotowanie dokumentacji technicznych i kosztorysów poszczególnych projektów rewitalizacyjnych	2016 – 2017
Etap 7	Pozyskanie zewnętrznego i wewnętrznego finansowania projektów	2016 – 2017 (oraz następnie 2018 – 2020)
Etap 8	Realizacja projektów rewitalizacyjnych	2017 – 2022
Etap 9	Ewaluacja realizacji LPR	2020 - 2022
Etap 10	Kontynuacja podjętych działań i wykorzystanie efektów rewitalizacji	Po 2022 r.

Źródło: opracowanie własne.

3. Partycypacja społeczna w realizacji Programu. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji

W świetle *Wytycznych* Program rewitalizacji jest wypracowywany przez samorząd gminny i poddawany dyskusji w oparciu o diagnozę lokalnych problemów: społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych. Prace nad przygotowaniem programu, bądź jego aktualizacją, jak również wdrażanie (realizacja) programu oparte są na współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy, w tym szczególnie ze społecznością obszarów rewitalizacji, innymi ich użytkownikami, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi⁴⁰.

W ramach przygotowania niniejszego Lokalnego Programu Rewitalizacji przeprowadzono proces konsultacji społecznych. Przebiegały one równolegle w formie badań ankietowych, przeprowadzanych spotkań z mieszkańcami miasta oraz stałego informowania o postępach w realizacji i możliwościach zgłaszania projektów na stronie internetowej Gminy.

Pierwszą formę partycypacji społecznej w przygotowaniu dokumentu stanowiły badania ankietowe, realizowane w okresie lipiec - sierpień 2016 roku. Badania te

⁴⁰ *Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa, 3 lipca 2015 roku.

przygotowano w oparciu o przygotowany scenariusz (stanowiący Załącznik nr 1 do niniejszego Programu), a ich wyniki przedstawiono w Rozdziale 4. Ankiety odbywały się podczas spotkań z mieszkańcami. Badania ankietowe realizowane były wśród mieszkańców i przedstawicieli podmiotów publicznych i prywatnych, dotyczyły one problemów społecznych, gospodarczych i infrastrukturalnych oraz oczekiwań względem zmian.

Drugą, kluczową formą partycypacji społecznej na etapie przygotowania Programu, były spotkania organizowane z mieszkańcami Otmuchowa, przedstawicielami organizacji pozarządowych, wspólnot i zarządów spółdzielni, przedsiębiorstw czy instytucji publicznych. W okresie czerwiec - sierpień 2016 roku odbyły się następujące spotkania:

- 15.06 - Spotkanie informacyjne dla mieszkańców i interesariuszy;
- 8. 07 - Spotkanie informacyjne dla interesariuszy - 1 oficjalne w ramach konsultacji;
- 27.07 - Trzy warsztaty z zakresu identyfikacji projektów dla organizacji pozarządowych, zarządców spółdzielni i mieszkańców oraz firm i instytucji;
- 27.07 - Spotkanie konsultacyjne dotyczące metodologii wyboru projektów;
- 22.08 - Spotkanie z prezentacją założeń LPR, zbieranie uwag i sugestii.

Celem spotkań była diagnoza potrzeb mieszkańców miasta w zakresie podstawowej infrastruktury w mieście. W trakcie spotkania zaprezentowano obecnym uczestnikom zasady sporządzania LPR oraz warunki jakie muszą zostać spełnione by wyznaczony obszar kwalifikował się do otrzymania wsparcia. Uczestnikom przekazano także informację o możliwości zgłaszania projektów do rewitalizacji.

Partycypacja społeczna polegała także na publikowaniu wszelkich materiałów oraz informacji z przebiegu spotkań konsultacyjnych na stronie internetowej Urzędu Gminy http://otmuchow.pl/PL/622/Rewitalizacja_2016_-_2020/. Przy wsparciu pracowników Urzędu Miejskiego w Otmuchowie zgromadzono materiały niezbędne do przygotowania LPR oraz rozpowszechniono informację o przystąpieniu do sporządzenia Lokalnego Programu Rewitalizacji w formie ogłoszenia na stronie internetowej http://otmuchow.pl/PL/622/Rewitalizacja_2016_-_2020/ i tablicy ogłoszeń w Urzędzie Miejskim.

W procesie tworzenia Programu bardzo ważną formę partycypacji stanowiło przyjmowanie zgłoszeń projektów do rewitalizacji w ramach specjalnie przygotowanego formularza zgłoszeniowego. Mieszkańcy miasta, przedstawiciele spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych, przedsiębiorcy czy reprezentanci poszczególnych instytucji publicznych i organizacji pozarządowych mieli możliwość zgłaszania propozycji projektów rewitalizacyjnych o charakterze społecznym, gospodarczym, technicznym, infrastrukturalnym czy środowiskowym. Dzięki uczestnictwu w tworzeniu listy projektów, mieszkańcy

współdecydowali o kształcie Programu Rewitalizacji i kierunkach rozwoju Otmuchowa w nim zawartych.

Na etapie wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji, partycypacja społeczna dotyczyć będzie funkcjonowania Zespołu ds. Rewitalizacji. W kontekście partycypacji społecznej do jego zadań należy współpraca w zakresie monitorowania i oceny wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Poza wyżej wymienionymi, ważną formą partycypacji społecznej na etapie realizacji działań będzie włączanie mieszkańców miasta w prowadzenie poszczególnych projektów z obszaru społecznego i gospodarczego. Obywatele miasta będą mogli aktywnie uczestniczyć w zadaniach przewidzianych w ramach tych projektów, jako beneficjenci szkoleń, wydarzeń kulturalnych, klienci utworzonych centrów obsługi oraz odbiorcy poszczególnych usług służących przeciwdziałaniu negatywnym zjawiskom społecznym, gospodarczym czy infrastrukturalnym.

Wykaz ważniejszych źródeł i dokumentów

- Dane statystyczne Banku Danych Lokalnych, www.dbl.stat.gov.pl z dnia 23.08.2016.
- Dane statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl z dnia 23.08.2016.
- Dane statystyczne Komisariatu Policji w Otmuchowie
- Dane statystyczne Ośrodka Pomocy Społecznej w Otmuchowie
- Dane statystyczne Urzędu Miejskiego w Otmuchowie
- Dane statystyczne Urzędu Statystycznego w Opolu, www.opole.stat.gov.pl z dnia 23.08.2016
- Dane ze strony internetowej www.polskawliczbach.pl/otmuchow z dnia 08.08.2016.
- *Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Komunikat Komisji KOM (2010) 2020, Bruksela 2010 r.
- *Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Otmuchów na lata 2016 - 2019*, opracowanie: Danielski J., Otmuchów 2016.
- *Program Ochrony Środowiska dla Gminy Otmuchów na lata 2012- 2015 z perspektywą do roku 2019*, Załącznik do Uchwały Nr XXIII/160/2012 Rady Miejskiej w Otmuchowie z dnia 7 września 2012 r.
- *Sprawozdanie Nr 1 Burmistrza Otmuchowa z dnia 31 marca 2014 r. w sprawie z wykonania budżetu Gminy Otmuchów za 2013 rok*, Dziennik Urzędowy Województwa Opolskiego, Poz. 794, Opole 2014.
- *Strategia rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Otmuchów na lata 2011 - 2015*, Załącznik do Uchwały Nr III/13/2010 Rady Miejskiej w Otmuchowie z dnia 13 grudnia 2010r.
- *Strategia Rozwoju Gminy Otmuchów na lata 2004 - 2020*, Urząd Miejski w Otmuchowie, Otmuchów 2004.
- *Strategia Rozwoju Kraju 2020*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012, Dokument przyjęty uchwałą Rady Ministrów w dniu 25 września 2012 roku.
- *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.*, Załącznik do Uchwały Nr XXV/325/2012 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 grudnia 2012 r., Opole 2012.
- *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Otmuchów*, Otmuchów 2014.
- *Ustawa z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji*, Dz. U. Poz. 1777, Warszawa 2015.
- *Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 - 2020*, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2015.
- *Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 - 2020*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa, 2 sierpnia 2016 roku.

Wykaz Tablic i Wykresów

- Tabela 1. Liczba ludności ogółem i w podziale na płeć w Otmuchowie w latach 2013 - 2015
- Tabela 2. Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym według płci w 2015 roku
- Tabela 3. Wskaźnik obciążenia demograficznego - ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2013 - 2015
- Tabela 4. Gęstość zaludnienia w Otmuchowie w porównaniu do powiatu nyskiego i województwa opolskiego w 2015 roku
- Tabela 5. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego w Gminie Otmuchów w latach 2012 - 2014
- Tabela 6. Ilość notowanych przestępstw w Otmuchowie w 2015 roku
- Tabela 7. Wskaźnik przestępczości mierzony ilością przestępstw na 1000 mieszkańców w Otmuchowie w porównaniu z woj. opolskim i Polską (dane za 2014 rok)
- Tabela 8. Ilość osób bezrobotnych w Otmuchowie w 2014 roku
- Tabela 9. Dane dotyczące bezrobocia w Otmuchowie (stan na 31.12.2015 rok)
- Tabela 10. Wskaźnik ilości osób pracujących na 1000 ludności w latach 2012 - 2014
- Tabela 11. Ilość podmiotów gospodarki narodowej według rejestru REGON w Otmuchowie w latach 2013 - 2015
- Tabela 12. Podmioty gospodarki narodowej wg formy prawnej w latach 2014 - 2015
- Tabela 13. Ilość przedsiębiorstw pod względem wielkości organizacji w 2015 roku
- Tabela 14. Mikroprzedsiębiorczość: ilość osób fizycznych prowadzących indywidualną działalność gospodarczą w latach 2013 - 2015
- Tabela 15. Podmioty wyrejestrowywane w latach 2013 - 2015 (ujemna przedsiębiorczość)
- Tabela 16. Wykaz powierzchni dróg i mostów w Gminie Otmuchów w 2014 roku
- Tabela 17. Wykaz powierzchni poboczy i chodników w Gminie Otmuchów w 2014 roku
- Tabela 18. Ilość budynków mieszkalnych w gminie Otmuchów w latach 2012 - 2014
- Tabela 19. Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania w Otmuchowie w 2014 roku (w porównaniu do powiatu nyskiego i woj. opolskiego)
- Tabela 20. Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków w Otmuchowie
- Tabela. 21 Wybór kryteriów i wskaźników do wytyczenia obszaru zagrożonego
- Tabela 22. Kryterium wysokiego poziomu przestępczości (kryterium społeczne): liczba zanotowanych w 2015 roku przestępstw na 1 tysiąc mieszkańców
- Tabela 23. Kryterium wysokiego poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego (kryterium społeczne): liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w 2015 roku na 1 tysiąc mieszkańców

Tabela 24. Kryterium niskiego poziomu przedsiębiorczości (kryterium gospodarcze): stosunek ilości zarejestrowanych podmiotów indywidualnej działalności gospodarczej w 2014 roku do ich ilości w roku 2015

Tabela 25. Wykaz poziomu osiągnięcia wskaźników (kryteriów) w podziale na ulice obszaru zdegradowanego

Tabela 26. Zakres obszaru zdegradowanego (obszaru zagrożonego)

Tabela 27. Wartości wskaźników dla obszaru zagrożonego i rewitalizowanego względem wartości referencyjnych dla gminy

Tabela 28. Spełnienie kryteriów wielkości i ilości mieszkańców obszaru rewitalizowanego

Tabela 29. Cele szczegółowe Programu w obszarze infrastrukturalno - przestrzennym

Tabela 30. Cele szczegółowe Programu w obszarze społeczno - gospodarczym

Tabela 31. Proponowane wskaźniki produktu Lokalnego Programu Rewitalizacji

Tabela 32. Proponowane wskaźniki rezultatu Lokalnego Programu Rewitalizacji

Tabela 33. Zestawienie projektów do rewitalizacji w ramach Programu

Wykres 1. Populacja Otmuchowa w latach 2002 - 2015

Wykres 2. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie Otmuchów, powiecie nyskim i województwie opolskim

Wykres 3. Zapotrzebowanie na rozwój miasta Otmuchów w poszczególnych obszarach (według odpowiedzi ankietowanych)

Wykres 4. Zapotrzebowanie na rozwój miasta Otmuchów w poszczególnych obszarach (procentowo)

Wykres 5. Problemy miasta Otmuchów w obszarze społecznym (według ankietowanych)

Wykres 6. Problemy w obszarze społecznym w Otmuchowie (procentowo)

Wykres 7. Problemy miasta Otmuchów w obszarze jakości życia (według ankietowanych)

Wykres 8. Problemy związane z jakością życia w Otmuchowie (procentowo)

Wykres 9. Problemy miasta Otmuchów w obszarze gospodarczym i infrastrukturalnym (według ankietowanych)

Wykres 10. Problemy gospodarcze i infrastrukturalne w Otmuchowie (procentowo)

Załącznik nr 1

BADANIE ANKIETOWE - KONSULTACJE SPOŁECZNE W SPRAWIE WYZNACZENIA OBSZARU WSPARCIA ORAZ OPRACOWANIA LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI DLA MIASTA OTMUCHÓW

Szanowni Państwo, poniżej zamieszczono listę pytań dot. rozwoju społeczno-gospodarczego Otmuchowa oraz zidentyfikowanych w nim problemów. Proszę określić, na ile dane twierdzenie jest ważne dla sytuacji. Proszę skorzystać ze skali od 1 do 10, gdzie 1 oznacza „nieważne”, a 10 oznacza „bardzo ważne”.

Pytanie 1: Czy Pana/ Pani zdaniem Miasto Otmuchów potrzebuje programu ożywienia:

Lp.	Obszar	mało ważne			średnio ważne				bardzo ważne		
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Społecznego	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	Gospodarczego	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3	Kulturalnego	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4	Przestrzennego	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5	Środowiskowego	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6	Innego: (Jakiego?)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
7	Innego: (Jakiego?)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Pytanie 2: Problemy społeczne miasta Otmuchów:

Lp.	Działania	mało ważne			średnio ważne				bardzo ważne		
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Ubóstwo	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	Wykluczenie społeczne	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3	Bierność/apatia mieszkańców	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4	Bezrobocie	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5	Chuligaństwo i zagrożenie przestępczością	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6	Patologie społeczne (alkoholizm, narkomania, przemoc w rodzinie)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
7	Niewystarczające zasoby mieszkaniowe	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
8	Odptyw młodych i dobrze wykształconych ludzi	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
9	Napływ obcokrajowców	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
10	Niska aktywność społeczna osób starszych	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	Słaba integracja lokalnej społeczności	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Pytanie 3: Problemy związane z jakością życia w Otmuchowie:

Lp.	Działania	mało ważne			średnio ważne				bardzo ważne		
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Niski poziom estetyczny otoczenia	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	Zły stan infrastruktury otaczającej budynki	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

3	Niedostosowanie infrastruktury do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4	Niedostosowanie infrastruktury do potrzeb rodziców z małymi dziećmi	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5	Zły stan zabytków architektonicznych	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6	Zły stan budynków mieszkalnych	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
7	Brak poczucia bezpieczeństwa	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
8	Zanieczyszczenie środowiska naturalnego	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
9	Słabo rozwinięta baza turystyczna i rekreacyjno - wypoczynkowa	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
10	Mała ilość terenów zielonych	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	Słabe zagospodarowanie terenów zielonych	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
12	Niewystarczająca baza kulturalno - edukacyjna	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

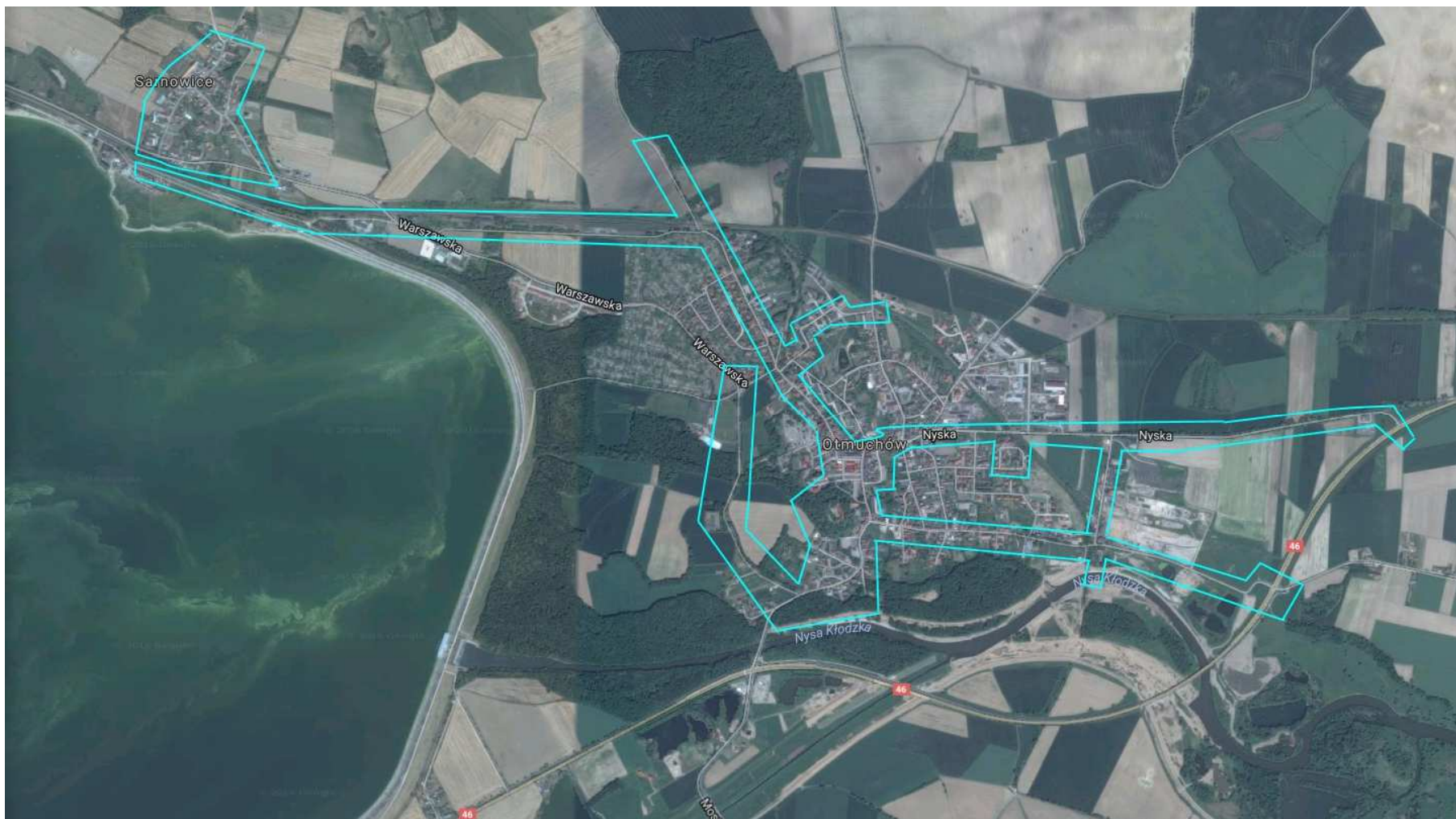
Pytanie 4: Problemy ekonomiczne i gospodarcze miasta Otmuchów:

Lp.	Działania	mało ważne			średnio ważne				bardzo ważne		
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Niska jakość terenów inwestycyjnych	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	Niewystarczające wsparcie dla małych i średnich firm	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3	Brak wystarczającej liczby miejsc pracy	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4	Zła gospodarka komunalna (zła gospodarka odpadami i ściekami)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

5	Słaby rozwój handlu	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6	Zły stan infrastruktury drogowej	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
7	Ograniczony dostęp do nowoczesnych technologii	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
8	Niski poziom dostępności (różnorodności) usług	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
9	Niska jakość usług	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Załącznik Nr 2 Poglądowa mapa przedstawiająca zakres obszaru wsparcia do rewitalizacji w gminie i mieście Otmuchów

Źródło: opracowanie własne na podstawie map Google, www.google.maps.com z dnia 6.09.2016.